

R

G

B

WH

GR

BL

Grey Scale #13

C

M

Y

K

DANES-PICTA.COM

A

1

2

3

4

5

6

M

8

9

10

11

12

13

14

15

B

17

18

19

P

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

JAWNE

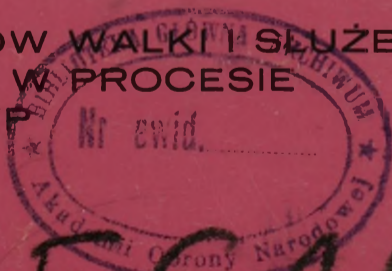
POUFNE

Egz. Nr. 250

ZESZYTY NAUKOWE AKADEMII SZTABU GENERALNEGO WP

ZESZYT
Nr 2(21) 79
Dodatek

ROLA REGULAMINÓW WALKI I SŁUŻBY
SZTABÓW W POLU W PROCESIE
STUDIÓW W ASG WP

55676

94.

WARSZAWA 1979

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

JAWNE

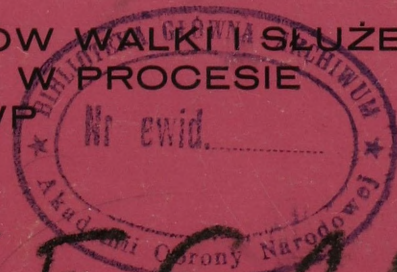
POUFNE

Egz. Nr **250**

ZESZYTY NAUKOWE AKADEMII SZTABU GENERALNEGO WP

ZESZYT
Nr 2(21)79
Dodatek

ROLA REGULAMINÓW WALKI I SŁUŻBY
SZTABÓW W POLU W PROCESIE
STUDIÓW W ASG WP

55676

94.

WARSZAWA 1979

AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO WP

JAWNE

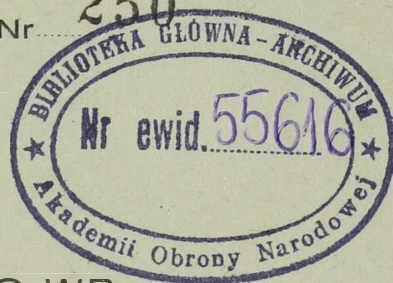

Archiwum

POUFNE

Egz. Nr

250

ZESZYTY NAUKOWE
AKADEMII SZTABU GENERALNEGO WP

ZESZYT
Nr 2(21)79
Dodatek

ROLA REGULAMINÓW WALKI I SŁUŻBY
SZTABÓW W POLU W PROCESIE
STUDIÓW W ASG WP

*Przebadanie
na „JAWNE”*

27.01.2003

prof. H. Wieronka

WARSZAWA 1979

Redakcja „ZESZYTÓW NAUKOWYCH ASG WP”
00-910 Warszawa, bl. 25

Redaktor naczelny: płk dr JERZY LEWANDOWSKI
tel. 10 95 35 wewn. 50 622

Redaktorzy: mgr Janina WALCZAK
mgr Halina BIELSKA

Nakładem — Akademii Sztabu Generalnego WP
00-910 Warszawa

Redaktor techniczny: Anna JANOWSKA

Korekta: Helena WOŁYNIAK
Teresa JARECKA

SPIS TREŚCI

Symposium naukowe na temat: ROLA REGULAMINÓW WALKI I SŁUŻBY SZTABÓW W POLU W PROCESIE STUDIÓW W ASG WP

	Str.
Płk dr Teofil WÓJCIK	— Uwagi dotyczące symposium nauko- wego 5
REFERATY I KOMUNIKATY	
Płk doc. dr Ryszard GAJDA	— Referat: Wykorzystanie regulaminu walki w procesie studiów w ASG WP 9
Płk doc. dr Adolf BAŁ	— Komunikat o nowelizacji „Regulaminu walki sił zbrojnych PRL (dywizja- pułk)” 18
Płk doc. dr Bogusław BIDZIŃSKI	— Komunikat o stanie nowelizacji „Regu- laminu służby sztabów w polu” 21
DYSKUSJA	
Gen. broni Józef KAMIŃSKI	— Główne problemy metodologii naucza- nia regulaminów taktycznych 24
Płk doc. dr Tadeusz PROCAK	— Niektóre problemy wynikające ze stu- diowania i wdrażania regulaminów i instrukcji rodzajów wojsk przez słu- chaczy kursów ogólnowojskowych 27
Płk dr Jerzy NAROJCZYK	— Niektóre formy nauczania regulami- nów i instrukcji w procesie studiów w ASG WP 30
Płk doc. dr Jerzy MACHURA	— Rola regulaminów i instrukcji w nau- czaniu słuchaczy problematyki wojsk lotniczych 33
Płk dypl. Stefan WIEJAK	— Sposoby wprowadzania w życie pod- staw teoretycznych zawartych w regu- laminach, instrukcjach i dokumentach dyrektywnych 36
Płk dr Stanisław OLEKSINSKI	— Nauczanie słuchaczy problematyki słu- żby sztabów na podstawie regulaminów i instrukcji 39
Gen. bryg. Zbigniew KAMIŃSKI	— Regulaminy i instrukcje podstawą nauczania słuchaczy w ASG WP 43

Płk mgr inż. Kazimierz PATKOWSKI	— Główne problemy nauczania słuchaczy kursów wojsk łączności wiedzy regulaminowej	45
Płk dypl. Waldemar FIJAŁKOWSKI	— Dobór tematyki szkoleniowej z zakresu służby sztabów w celu lepszego przygotowania słuchaczy do wykonywania funkcji sztabowych	47
Płk doc. dr Kazimierz NAWROCKI	— Nauczanie taktyki wojsk chemicznych na podstawie regulaminów i instrukcji	49
Płk doc. dr Ryszard GAJDA	— Wnioski, które należy uwzględnić w nauczaniu i egzekwowaniu regulaminów walki i służby sztabów w polu w procesie studiów w ASG WP . . .	51

**Symposium naukowe na temat:
ROLA REGULAMINÓW WALKI I SŁUŻBY SZTABÓW
W POLU W PROCESIE STUDIÓW W ASG WP**

Plk dr Teofil WÓJCIK

UWAGI DOTYCZĄCE SYMPOZJUM NAUKOWEGO

Temat symposium wynika z zadań szkoleniowych określonych w dyrektywie ministra obrony narodowej do działalności sił zbrojnych PRL na lata 1976—80, wytycznych komendanta ASG WP i innych dokumentach dyrektywnych, w których poleca się m. in. wszechstronne opanowanie warsztatu dowódczo-sztabowego na podstawie regulaminów i instrukcji. Katedra Taktyki Ogólnej — kierując się powyższymi zadaniami dyrektywnymi oraz koniecznością doskonalenia w akademii metod nauczania słuchaczy wiedzy regulaminowej — zorganizowała i przeprowadziła w dniu 24 stycznia 1979 r. symposium naukowe nt. „Rola regulaminów walki i służby sztabów w polu w procesie studiów w ASG WP”.

Głównym celem symposium było dokonanie wymiany doświadczeń, ujednoczenie poglądów na temat kwestii spornych i opracowanie konkretnych wniosków co do dalszej działalności dydaktycznej w akademii, zwłaszcza dotyczących nauczania i egzekwowania wiedzy regulaminowej. Przyjęte na symposium wnioski stanowią podstawę do opracowania metodyki szczegółowej (metodologii) nauczania słuchaczy wiedzy normatywnej zawartej w regulaminach, instrukcjach i dokumentach dyrektywnych.

Akademia Sztabu Generalnego WP kształci oficerów mających najwyższe kwalifikacje naukowe, dydaktyczne i zawodowe, szeroki horyzont ogólny i trwałą podbudowę teoretyczną, niezbędną dla rozwiązywania coraz trudniejszych zadań zarówno w okresie pokoju, jak i w czasie działań bojowych (wojny). Tę trwałą podbudowę teoretyczną wiedzy słuchaczy stanowią przede wszystkim regulaminy, określone instrukcje i dokumenty dyrektywne. Dokładne ich opanowanie przez słuchaczy umożliwi im przejście niejako do studiów wyższej jakości, mających na celu rozszerzenie i pogłębienie teoretycznych podstaw systemowych, składających się na zakres szerszej wiedzy i umiejętności, jakie powinien posiadać absolwent ASG WP.

Opanowanie wiedzy regulaminowej przez słuchaczy polega nie tylko na znajomości sformułowań i norm regulaminowych, ale także na umiejętnym ich uzasadnieniu i wyjaśnieniu sposobu, w jaki postanowienia regulaminowe znalazły zastosowanie w praktycznym rozwiązaniu w konkretnej sytuacji taktyczno-operacyjnej. Dlatego też studiowanie regulaminów, instrukcji i dokumentów dyrektywnych nie może być formalne i powierzchowne, bez wnikania w ich głęboki sens i intencje. Na prob-

lem ten zwrócił uwagę minister obrony narodowej podczas odprawy szkoleniowej kierowniczej kadry sił zbrojnych PRL, m. in. podkreślając: „W ramach obowiązujących obecnie zasad musimy osiągnąć znaczny wzrost poziomu taktyki. Należy ją widzieć jakby w dwóch płaszczyznach: jednej — głęboko osadzonej i ściśle stosującej zasady regulaminowe oraz drugiej — zakładającej maksimum śmiałości, polotu, inicjatywy, przy czym rozumianej nie wbrew regulaminom, lecz jako twórcza konkretnie uwarunkowana realizacja...”.

Podczas obrad podkreślano potrzebę opracowania w akademii i wojskach metodyki (metodologii) nauczania regulaminów i odpowiedniego komentarza do poszczególnych paragrafów, głównie regulaminu walki (dywizja-pułk). Zwrócono również uwagę na olbrzymią rolę opracowań metodycznych do ćwiczeń w nauczaniu słuchaczy wiedzy regulaminowej. Opracowania metodyczne powinny być niejako scenariuszem całości prowadzenia każdego zajęcia, opartego przede wszystkim na wymaganiach regulaminowych i określonych instrukcjach. Muszą być wyraźnie i jednoznacznie wyeksponowane te paragrafy regulaminu, które ściśle odpowiadają danemu tematowi zajęć. W opracowaniach metodycznych należy również określić, w jakiej części zajęcia egzekwować teorię regulaminową oraz w jaki sposób postanowienia (zasady) regulaminowe znajdują zastosowanie w praktycznym rozwiązaniu problemu w konkretnej sytuacji bojowej.

Przeprowadzone w poprzednich latach kontrole i badania dotyczące stopnia przestrzegania regulaminów, instrukcji i zadań dyrektywnych w procesie studiów w ASG WP, zwłaszcza w praktycznym rozwiązywaniu przez słuchaczy problemów taktyczno-operacyjnych, wykazały wiele jeszcze niedociągnięć i nieuzasadnionych odstępstw od regulaminów.¹ Stwierdzono również, że nauczyciele akademicki nie zawsze rygorystycznie wymagają uzasadnień normatywnych w ocenach, decyzjach, meldunkach itp. Nadal w małym stopniu premiuje się wiedzę normatywną i jej twórcze rozwinięcie, zwłaszcza w trudnych warunkach terenowych i sytuacjach bojowych, gdzie z reguły niezbędne są korekty lub rozwinięcie określonych zasad regulaminowych. Odnosi się to głównie do działań bojowych prowadzonych w warunkach szczególnych.

Również podczas obrad z całą ostrością zwracano uwagę na zatracanie właściwych proporcji między stosowaniem zasad regulaminowych a zbyt dużą dowolnością w rozwiązywaniu przez słuchaczy problemów taktyczno-operacyjnych w różnych ćwiczeniach. Jest to zjawisko szkodliwe, zwłaszcza u słuchaczy, którzy — nie mając ugruntowanej wiedzy regulaminowej — podejmują decyzje ujawniając swoje poglądy często sprzeczne z zasadami regulaminowymi i na ogół bez głębokiego uzasadnienia.

W czasie obrad wskazywano skuteczne sposoby wyeliminowania tych negatywnych zjawisk w nauczaniu regulaminów. Zwrócono szczególną uwagę na potrzebę wszechstronnego opanowania przez słuchaczy wiedzy normatywnej, dającej gwarancję pełnej realizacji zadań na współczesnym polu walki. Stwierdzono również, że absolwenci ASG WP, którzy

---

¹ Por. notatkę z przeprowadzonych badań kontrolnych dotyczących stopnia doskonalenia w procesie studiów w ASG WP wiedzy i umiejętności u słuchaczy z taktyki i sztuki operacyjnej. Wyd. ASG WP, nr bibl. Pf 469.

doskonale opanowali wiedzę dowódczo-sztabową na gruncie pełnej znajomości regulaminów, określonych instrukcji i dokumentów normatywnych z reguły wzorowo wywiązują się z zadań na zajmowanych stanowiskach służbowych w wojskach.

Z przeprowadzonej dyskusji można wyciągnąć następujące wnioski dotyczące opracowania metodologii nauczania słuchaczy wiedzy regulaminowej:

1. Podczas 3-letnich studiów w ASG WP należy stopniowo opanowywać wiedzę regulaminową i wykorzystywać ją do rozwiązywania problemów taktyczno-operacyjnych:

— na I kursie słuchacze muszą wszechstronnie opanować wiedzę regulaminową, która powinna być pogłębiona w wyniku różnych ćwiczeń na szczeblu pułku;

— na II kursie wiedza regulaminowa powinna być traktowana jako obowiązkowa podbudowa rozważań i podejmowanych decyzji z nieznaczoną możliwością twórczej interpretacji niektórych zasad regulaminowych;

— na III kursie i kursach podyplomowych wiedza normatywna powinna stanowić podstawę rozważań teoretycznych i rozwiązań problemów operacyjnych (decyzji) oraz umożliwiać interpretację zasad regulaminowych i twórcze ich poszerzanie.

2. Dla zapewnienia sprawnego przebiegu procesu nauczania słuchaczy wiedzy regulaminowej (normatywnej) należy:

— systematycznie aktualizować odpowiednimi aneksami regulaminy, instrukcje, dokumenty normatywne i określone podręczniki;

— opracować odpowiedni komentarz do podstawowych paragrafów regulaminu walki i służby polowej sztabów;

— w opracowaniach metodycznych do ćwiczeń precyzyjnie określać paragraf w regulaminie, któremu odpowiada temat i poszczególne zagadnienia ćwiczenia;

— opracować zestawy konspektów wykładów rozszerzających treść regulaminów, a zarazem akcentujących znaczenie poszczególnych paragrafów regulaminu w danym temacie wykładu.

3. W nauczaniu regulaminów należałoby przyjmować następujące zasady:

— regulaminy walki i służby sztabów w polu stanowią podstawowe źródło wiedzy podczas studiowania przedmiotów (dyscyplin) taktyczno-operacyjnych;

— podczas wszelkich rozważań, ocen i analiz problemów taktyczno-operacyjnych za punkt wyjścia przyjmować należy normy regulaminowe;

— wszelkie odchylenia i interpretacje zasad regulaminowych podczas rozwiązywania problemów taktyczno-operacyjnych muszą być podyktowane konkretnymi warunkami terenowymi i sytuacją bojową;

— wyrabiać u słuchaczy zamiłowanie do studiowania regulaminów, które stanowią ostateczną wyrocznię w kwestiach spornych.

4. W czasie wszystkich zajęć i ćwiczeń należy:

— powoływać się na konkretne ustalenia regulaminowe, określone instrukcje i dokumenty dyrektywne oraz przedstawiać zasady, rozwiązania danego problemu taktyczno-operacyjnego;

— w podsumowaniach mocno akcentować, że premiuje się nie pamięć

ciowe zacytowanie określonych paragrafów i ustaleń, lecz przede wszystkim myślenie kategoriami taktyczno-operacyjnymi oraz należyte rozwiązanie problemu na podstawie zasad regulaminowych, umiejętnie powiązanych z konkretnymi warunkami terenowymi i sytuacją bojową;

— w ćwiczeniach doskonalących i specjalistycznych pozwalać na odchylenia od norm, przy czym powinno się wyjaśniać, w jaki sposób ustalenia normatywne zostały zmienione pod wpływem zaistniałej sytuacji bojowej, dlaczego zmiany te były konieczne i jaki to będzie miało wpływ na organizację i prowadzenie działań bojowych oraz pracę dowódcy i oficerów sztabu.

5. W nauczaniu słuchaczy wiedzy regulaminowej należy stosować różne formy i metody określone w końcowych wnioskach z obrad (punkt 10—13).

Materiały i tezy na sympozjum naukowe opracował zespół oficerów pod kierownictwem szefa Katedry Taktyki Ogólnej — płk doc. dr. Ryszarda GAJDY. Komunikaty o nowelizacji regulaminu walki i służby sztabów w polu wygłosili płk doc. dr Adolf BAŁK i płk doc. dr Bogusław BIDZIŃSKI.

W dyskusji zabrało głos 8 oficerów, w tym 3 generałów. Dwóch oficerów uczestników sympozjum złożyło swoje wystąpienia na piśmie do sekretariatu.

Obrady przebiegały w życzliwej i twórczej atmosferze. Tezy, referaty i wystąpienia wszystkich dyskutantów zamieszczono w niniejszym opracowaniu, które powinno być bardzo pomocne w nauczaniu słuchaczy wiedzy normatywnej, zawartej w regulaminach, instrukcjach i dokumentach dyrektywnych.

Sympozjum naukowe było niejako pierwszym etapem — w tak liczonym gronie — szerszych rozważań i poszukiwań skutecznych metod nauczania słuchaczy wiedzy normatywnej.

Twórcza i rzeczowa wymiana doświadczeń, a szczególnie zalecenia komendanta ASG WP — gen. broni Józefa KAMIŃSKIEGO stanowiły podstawę do opracowania konkretnych wniosków co do nauczania i egzekwowania wiedzy regulaminowej (normatywnej).

REFERATY I KOMUNIKATY

Plk doc. dr Ryszard GAJDA

REFERAT NA TEMAT WYKORZYSTANIE REGULAMINU WALKI W PROCESIE STUDIÓW W ASG WP

Szanownemu audytorium, uczestnikom sympozjum znane są cele i zadania oraz profil studiów w ASG WP. Zgodnie z nimi, główną dziedziną kształcenia, integrującą przedmioty nauczania przyszłego dowódcy i oficera sztabu, jest taktyka i sztuka operacyjna podbudowana odpowiednią wiedzą z przedmiotów specjalistycznych, rozpatrywana na tle sztuki i nauki wojennej. Dlatego sprawność i efektywność nauczania taktyki i sztuki operacyjnej należy w naszej uczelni do zadań priorytetowych, a końcowy efekt zależy w głównej mierze od wyboru metod, środków i poziomu nauczania tych przedmiotów.

W trakcie sympozjum chcemy zaproponować towarzyszących pewne rozwiązania, a w toku dyskusji usłyszeć wypowiedzi na temat skuteczności dotychczas stosowanych w nauczaniu regulaminów, metod i środków oraz możliwości ich usprawnienia mając równocześnie na uwadze wypowiedź ministra obrony narodowej, która stanowi motto naszego sympozjum. (Cytuję: „Przyswajając słuchaczom w pierwszym rzędzie obowiązującą wiedzę podstawową, doskonale opanowanie warsztatu dowódczo-sztabowego na gruncie regulaminów i instrukcji, a następnie na bazie biegłej znajomości normatywnych zasad działania rozwijać zdolności dowódczo-sztabowe wyższego rzędu...”).

W referacie wprowadzającym będę się opierał na problemach poruszonych na Konferencji Szkoleniowo-Metodycznej ASG WP, która się odbyła we wrześniu ubiegłego roku, i wytycznych komendanta akademii w tym zakresie, treści programów, dokumentach dyrektywnych, regulaminach i instrukcjach oraz wnioskach z procesu dydaktycznego.

Nawiązując do treści wypowiedzi ministra obrony narodowej oraz też dzisiejszego sympozjum pragnę dodać, że mówiąc o koniecznej znajomości wiedzy zawartej w regulaminach walki i służby polowej sztabów, widzimy jednocześnie niewątpliwą potrzebę poznania treści podstawowych dokumentów dyrektywnych, jeśli chodzi o zakres studiów w naszej uczelni, a także podstawowych materiałów źródłowych rodzajów wojsk i służb.

Należy zwrócić uwagę na różnice w stopniu wykorzystywania wiedzy regulaminowo-instrukcyjnej na I kursie, na którym powinna być ona

zasadniczą podstawą wszelkich decyzji na szczeblu pułku, ze znaczną możliwością interpretacyjną na II kursie oraz traktowania jako obowiązkowej podbudowy rozważań i decyzji operacyjnych na III kursie i kursach podyplomowych. Próbę usystematyzowania nauczania wiedzy regulaminowej przedstawia schemat 1, na którym, wg mojej oceny, za mało jeszcze wyeksponowano rangę wiedzy regulaminowej. Właściwe zrozumienie przedstawionych propozycji oraz ich umiejętne i konsekwentne wdrażanie do procesu nauczania będzie gwarancją solidnego opanowania wiedzy regulaminowej z umiejętnością twórczego jej stosowania w każdej sytuacji taktyczno-operacyjnej.

Dla podbudowania przedstawionych propozycji pragnę dodać, że u naszych towarzyszy broni w Armii Radzieckiej istnieje wysoki szacunek i bezwzględne stosowanie regulaminów i instrukcji, zaś powoływanie się na „twórczeskoje primienienie ustawnych położeń” jest nie tylko zwrotem okolicznościowym. Podam inny przykład mówiący o szacunku do wiedzy normatywnej i znajomości techniki bojowej. W programie studiów akademii im. WOROSZYŁOWA, a więc akademii operacyjnej, nie taktycznej jak nasza, pierwszy okres poświęcony jest nauczaniu i sprawdzaniu znajomości regulaminowej wiedzy taktycznej i technicznej.

I. Rola regulaminów walki, służby sztabów w polu oraz instrukcji w procesie nauczania w ASG WP

Trudno przecenić rolę regulaminów, jaką powinny one spełniać w nauczaniu taktyki i sztuki operacyjnej, zwłaszcza zaś w uczelniach typu dowódczo-sztabowego.

Wynika ona przede wszystkim z konieczności istnienia jednego zasadniczego dokumentu opartego na doktrynalnych założeniach. Pragnę poinformować szanowne audytorium, że praca nad nowym wydaniem „Regulaminu walki” i „Regulaminu służby polowej sztabów” trwa od 1976 r. i zostanie zakończona w roku 1980. Uczestniczą w ich opracowywaniu: szerokie i reprezentatywne grono kierownictwa resortu obrony narodowej, IC MON, naukowcy uczelni wojskowych, w tym przede wszystkim z naszej akademii, oraz praktycy wszystkich szczebli dowodzenia.

Możemy stwierdzić, że zawarta w regulaminach wiedza jest rzeczywiście wynikiem doświadczeń pokoleń dowódców i naukowców wojskowych oraz zbiorem zasad i norm adekwatnych do wymagań i możliwości pola walki. Jeśli tak, to bądźmy konsekwentni w nauczaniu i egzekwowaniu tej wiedzy.

Są trzy zasadnicze problemy, które przysparzają najwięcej trudności w procesie dydaktycznym oraz są przedmiotem stałych kontrowersji:

1. Godzenie zasad regulaminowych ze zmianami, jakie stopniowo zachodzą w całokształcie wiedzy wojskowej.

2. Nie zawsze nadążanie uczelni za zmianami, jakie są ustalane przez kierownictwo MON i poszczególne szefostwa, oraz praktycznymi rozwiązaniami stosowanymi w wojskach.

3. Rozwinięcie oraz interpretacja poszczególnych paragrafów i punktów regulaminów w procesie nauczania i w szkoleniu wojsk.

Zatrzymam się nad wymienionymi problemami w celu ich krótkiego omówienia.

Dezaktualizowanie się treści regulaminów oraz instrukcji jest procesem ciągłym i z przyczyn różnej natury następuje stosunkowo szybko. Na marginesie pragnę przypomnieć, że Regulamin walki SZ PRL (dywizja-pułk) wydany został w 1964 roku. Jeśli uwzględnimy okres od zakończenia prac nad nim w 1963 r. do wydania nowego regulaminu, który ukaże się w 1980 r., to mamy do czynienia z materiałem źródłowym liczącym ponad 15 lat.

W tej sytuacji wydaje się konieczne i możliwe następujące rozwiązanie, a mianowicie opracowywanie na każdą pięciolatkę aneksu do podstawowych regulaminów, który podawałby obowiązujące zasady, normy oraz nowe problemy. Wydawany Biuletyn Informacyjny trudno dostępny i nie związany bezpośrednio z regulaminem nie załatwia sprawy.

Każda wyższa uczelnia, między innymi i nasza, niezależnie od trudności obiektywnych (opracowanie, druk oraz wykorzystanie ćwiczeń, zwłaszcza głównych, trwa od 3 do 5 lat) powinna dążyć do wprowadzania do programu nauczania najnowszych ustaleń, osiągnięć i zmian.

Jednym z rozwiązań jest zastosowane już w roku akademickim 1978/79 opracowanie aneksów uwzględniających wnioski z ćwiczenia „LATO-78”.

Innym elementem konfrontacji szkolenia wojsk z naszymi poczynaniami jest udział kadry naukowo-dydaktycznej i słuchaczy w ćwiczeniach — np. w pierwszej dekadzie lutego na ćwiczenie w ŚOW wyjeżdża 60-osobowy zespół wykładowców i słuchaczy.

Istotną sprawą jest także rozwinięcie oraz interpretacja poszczególnych punktów regulaminów.

Po odpowiednim przygotowaniu kadry w ramach akademii i wydziałów już w toku nowego roku akademickiego stwierdza się często różny sposób wykładania i egzekwowania określonej części materiału szkoleniowego przez poszczególne katedry. Jest to zjawisko niepokojące i wymagające uporządkowania, np. pojęcie obrony zamierzonej i wymuszonej, ogłaszanie zamiaru po analizie zadania, różnice między ogłoszeniem decyzji sztabowi, meldowaniem decyzji przełożonemu a stawianiem zadań bojowych podczas rekonesansu itp. Jeśli tak, to przy pozostawieniu marginesu na indywidualne poglądy zachodzi potrzeba spotkania się kadry naukowej uczelni i poddania tych spraw pod dyskusję w celu ich ujednoczenia. Może należałoby na Radzie Naukowej ASG WP lub w ramach wydziałów przewidzieć zawsze jeden punkt porządku dziennego, w którym wyznaczony przedstawiciel danej katedry przedstawiłby 2—3 nowe, sporne lub wątpliwe problemy dla ich ujednoczenia w interesie całego procesu nauczania?

Zgodnie z decyzją komendanta uczelni wszystkie instytuty, katedry i zakłady powinny dysponować dobrymi i aktualnymi podręcznikami lub skryptami, które będą podstawą do samodzielnych studiów słuchaczy.

Podręczników, jakimi dysponuje akademia, jest zbyt mało i są one często nieaktualne.

Reasumując, dla zapewnienia procesu nauczania powinniśmy posiadać w akademii:

— obowiązujące dokumenty dyrektywne, regulaminy i instrukcje z ewentualnymi aktualizującymi je aneksami;

— komplet dobrych podręczników akademickich lub skryptów ze wszystkich przedmiotów;

— odpowiednio wyposażone i urządzone gabinety katedralne;

— dobrze opracowane zestawy ćwiczeń dla poszczególnych kursów z aktualizującymi je aneksami — konspekty wykładów z odpowiednimi zestawami schematów i diapozytywów.

Na marginesie pragnę poinformować, że zostało to zaplanowane i częściowo już zrealizowane w KTO.

Przedstawione zagadnienia zostały podane w tezach na nasze sympozjum i prosimy uczestników o wypowiedzi w tej materii.

Jakimi więc zasadami powinniśmy kierować się w nauczaniu regulaminów? Naszym zdaniem, powinny one sprowadzać się do:

— uzmysłowienia wszystkim słuchaczom i utwierdzenia ich w przekonaniu, że regulaminy walki są zasadniczym źródłem wiedzy podczas studiowania taktyki ogólnej i rodzajów wojsk, a doskonała ich znajomość jest podstawą opanowania wiedzy taktycznej w ogóle;

— pogłębiania teoretycznej znajomości i interpretacji zasad i treści regulaminów podczas wykładów, seminariów i samodzielnego studiowania, jednak zawsze punktem wyjścia do wszelkich rozważań powinien być regulamin;

— stopniowania trudności stawianych przed słuchaczami w doborze problemów merytorycznych i organizacyjnych jako jednej z metod praktycznego stosowania zasad regulaminów w procesie szkolenia;

— wpajania zamiłowania do regulaminów i ich poszanowania jako swego rodzaju „Kodeksu wojskowego”, który powinien towarzyszyć słuchaczowi na wszystkich zajęciach, ćwiczeniach i stanowić ostateczną wyrocznię w kwestiach spornych.

II. Etapowość w nauczaniu regulaminów walki czynnikiem determinującym doskonale opanowanie wiedzy taktycznej

W świetle wytycznych komendanta akademii, nauczanie regulaminów i instrukcji i egzekwowanie ich znajomości dotyczy w równym stopniu wszystkich katedr taktyczno-operacyjnych i specjalistycznych. Wiedza normatywna, o której mówił minister obrony narodowej, powinna stać się bazą, na której należy prowadzić wszystkie rozważania taktyczne i operacyjne.

W celu skonkretyzowania problemu pragnę podać, że rozpatrując np. udział pułku w przełamaniu rejonu obrony nieprzyjaciela należy wyznaczyć wszechstronnej znajomości:

— norm taktycznych obrony batalionu Bundeswehry;

— sił i środków walki, jakimi dysponuje ten batalion, włącznie z charakterystyką uzbrojenia;

— silnych i słabych stron broniącego się nieprzyjaciela;

— szerokości odcinka przełamania z uzasadnieniem jego wielkości;

— środków, którymi dysponuje dowódca pułku dla obezwładnienia obrony nieprzyjaciela oraz danych taktyczno-technicznych własnego sprzętu bojowego itp.

Tylko takie podejście do problemu daje gwarancję gruntownego opanowania kompleksowo rozumianej wiedzy taktyczno-operacyjnej.

Czy możemy obecnie powiedzieć, że tak się dzieje? Śmiem twierdzić, że jeszcze nie wszyscy nauczyciele akademicy, a także i słuchacze w pełni doceniają potrzebę doskonałej znajomości dokumentów dyrektywnych, regulaminów, instrukcji i technimum jako podstawy opanowania sztuki wojennej, stąd też obserwuje się niekiedy brak konsekwencji w egzekwowaniu na co dzień dogłębnej ich znajomości, a niekiedy nawet akceptuje się odstępstwa od regulaminu bez dokładnego uzasadnienia. Uważamy, że w tym względzie powinna nastąpić radykalna zmiana.

Wydaje się, że w związku z małą ilością egzemplarzy dokumentów dyrektywnych byłoby celowe, ażeby każdy nauczyciel akademicki miał zanotowane w swoim zeszycie (oczywiście tajnym) podstawowe zadania na pięciolatkę i dany rok szkolny, dotyczące szczególnie jego specjalności.

*
*   *
*

Dotychczasowe zajęcia praktyczne w zakresie studiowania i wdrażania regulaminów oraz podstawowych instrukcji można podzielić na dwa zasadnicze etapy: pierwszy etap polega na teoretycznym opanowaniu zasad i treści materiałów źródłowych z wyodrębnieniem samodzielnego i kierowanego studiowania, drugi zaś — na praktycznym ich stosowaniu podczas zajęć i ćwiczeń.

1. Pierwszy etap — teoretyczne opanowanie zasad i treści podstawowych dokumentów normatywnych

A. Studiowanie samodzielne

Spośród przyjmowanych na studia do ASG WP słuchaczy kursów podstawowych tylko niewielki procent posiada opanowane teoretyczne zasady regulaminów powyżej szczebla batalionu, a jeszcze mniejszy procent potrafi stosować je praktycznie w pracy dowódczej i sztabowej. Stąd też doniosłą rolę odgrywa skierowanie uwagi słuchaczy na zasadniczą treść obowiązujących dokumentów i dopilnowanie przez kierowników grup i wykładowców jak najszybszego jej opanowania, co może być realizowane indywidualnie lub w grupach kilkuosobowych. Rola kierownika grupy w tym przypadku może polegać na wskazywaniu słuchaczom kolejności studiowania poszczególnych rozdziałów lub tematów oraz indywidualnym wyjaśnianiu niezrozumiałych zagadnień. Ta część etapu powinna być zakończona w ciągu pierwszych 3—4 miesięcy studiów obejmujących pierwszy semestr I kursu.

B. Studiowanie kierowane

Powinno ono w zasadniczym stopniu przyczynić się do opanowania materiałów normatywnych, całkowitego zgłębiania — pod kierunkiem wykładowcy — ich treści i wynikających z nich problemów dotyczących działań na szczeblu taktycznym, a także przygotowania do ich praktycznego rozwiązywania, najpierw pod kierunkiem wykładowcy, a następnie samodzielnie. Ten etap powinien być zrealizowany do końca I roku studiów.

Do zasadniczych metod¹ i sposobów pracy w tym okresie możemy zaliczyć:

a) **Wykłady**, które rozpoczynają poszczególne cykle tematyczne, na których słuchacze są zapoznawani nie tylko z problemami danego tematu i normami taktyczno-technicznymi, ale również ukierunkowywani w zakresie studiowania literatury normatywnej, materiałów szkoleniowych i pomocniczych.

b) **Seminaria**, do których przywiązujemy dużą wagę, traktujemy je bowiem nie tylko jako jedną z metod pogłębiania wiedzy taktycznej i właściwej interpretacji obowiązujących regulaminów i instrukcji, ale również jako formę nauczania i doskonalenia słuchaczy w poprawnym i rzeczowym wyrażaniu swych myśli oraz uzasadnianiu własnych poglądów na podstawie zasad regulaminowych i przykładów historycznych.

O ile jednak na drugim roku studiów seminaria są nimi rzeczywiście, o tyle na pierwszym roku, a w dodatku prowadzone przed ćwiczeniami głównymi, zamieniają się w repetycje, gdyż słuchacze I roku w danym okresie posiadają za mało ugruntowaną wiedzę, by móc swobodnie dyskutować.

Dlatego wydaje się celowe, aby przed ćwiczeniami głównymi prowadzić repetycje (szczególnie na I roku), a po ćwiczeniach głównych — seminaria.

Pod rozważę uczestników symposium poddaję propozycje, czy nie wprowadzić po pierwszym semestrze I kursu kolokwium ze znajomości regulaminu walki, służby sztabów i techminimum lub włączyć te zagadnienia do obecnie obowiązujących kolokwium z TO i TRW.

c) **Kierowaną naukę własną**, podczas której wykładowcy (kierownicy grup) wyjaśniają wcześniej przedstawione, niezrozumiałe dla słuchaczy zagadnienia oraz prowadzą dyskusję na temat słabiej opanowanej problematyki wynikłej podczas zajęć.

d) **Dyskusje i prelekcje** organizowane dla kadry naukowej oraz w ramach Kół Naukowych Wiedzy Wojskowej Słuchaczy.

*

* * *

2. Drugi etap — praktyczne stosowanie zasad i treści regulaminów oraz instrukcji podczas zajęć i ćwiczeń

Jak wcześniej wspomnieliśmy, jedną z głównych zasad jest stopniowanie trudności stawianych przed słuchaczami w trakcie rozwiązywania problemów, co w głównej mierze dotyczy właśnie drugiego etapu. Jest on ściśle powiązany z poprzednim i polega na praktycznym stosowaniu ustaleń normatywnych oraz rozwiązywaniu problemów wynikających z nich podczas zajęć i ćwiczeń prowadzonych pod nadzorem i z wydatną pomocą wykładowcy (z samodzielnym rozwiązywaniem problemów taktycznych włącznie).

Największe możliwości uczenia **praktycznego stosowania regulaminów walki i służby polowej sztabów**, uwzględniając konkretne i różnorodne warunki terenowe, stwarzają nam zimowe obozy szkoleniowe, podróże

---

¹ Metody i zakres nauczania regulaminów walki i służby sztabów przedstawia schemat 1.

polowe z wykorzystaniem pociągu oraz ćwiczenia szkieletowe. W tych warunkach istnieje możliwość skonfrontowania założeń teoretycznych z praktycznym wykorzystaniem terenu podczas ćwiczeń o różnorodnej tematyce, jak: natarcie, obrona, działania w górach, w terenie lesisto-jeziornym itp. (często w bardzo trudnych warunkach atmosferycznych). Dlatego między innymi komendant akademii nakazał zrealizować szereg dodatkowych przedsięwzięć mających na celu gruntowne przygotowanie kadry naukowo-dydaktycznej, słuchaczy oraz personelu zabezpieczającego „Obóz Zimowy-79” w Orzyszu dla I i II kursu WWL.

III. Kontrola stopnia opanowania regulaminów walki — elementem mobilizującym i przyspieszającym opanowanie wiedzy taktycznej

Chciałbym zasygnalizować możliwość stosowania metod kontroli stopnia opanowania wiedzy regulaminowej w naszej akademii; proces opanowywania wiedzy powinien trwać przez cały okres studiów. Jedynie jego zakres powinien się rozszerzać, zaś w miarę zdobywania wiedzy przez słuchaczy powinno się od nich żądać bardziej dojrzałych wypowiedzi i umiejętności rozwiązywania coraz trudniejszych problemów. Naczelną zasadą w działalności nauczyciela akademickiego powinno być nie tylko wystawienie odpowiedniej oceny, ale również przyspieszenie ugruntowania wiedzy taktycznej.

W KTO, a sądzę, że i w innych katedrach, kontrola opanowania wiedzy taktycznej jest przeprowadzana takimi metodami, jak:

1) **Pytania kontrolne** oparte na regulaminach, powiązane z prowadzonym ćwiczeniem i tak zaplanowane, aby w danym roku (semestrze) obejmowały obowiązujący zakres programu nauczania.

2) **Sprawdziany teoretyczne** ze słabo opanowanych zagadnień — podobnie jak pytania kontrolne — stosowane w ciągu całego roku studiów przez wykładowców.

3) **Ćwiczenia kontrolne na mapach** prowadzone po zakończeniu ćwiczeń głównych z zasadniczych rodzajów działań bojowych (np. natarcie pułku) uwzględniające zasady teoretyczne i obowiązujące normy na dany rok szkoleniowy.

4) **Kolokwia** umożliwiające sprawdzenie stopnia opanowania i zrozumienia przez słuchaczy obowiązującego zakresu wiedzy teoretycznej.

5) **Ćwiczenia szkieletowe** będące najwszechstronniejszym sprawdzianem umiejętności praktycznego stosowania regulaminów szczebla taktycznego zmuszającym słuchaczy do pełnego wysiłku i kompleksowego rozwiązywania problemów merytorycznych i organizacyjnych.

6) **Egzaminy roczne i dyplomowe** będące sprawdzianami całokształtu wiedzy oraz umiejętności słuchaczy samodzielnego rozwiązywania problemów z taktyki ogólnej, służby sztabów i rodzajów wojsk.

Wymienione metody sprawdzania stopnia opanowania wiedzy przez słuchaczy należy stale doskonalić, aby jak najlepiej opanowali całokształt sztuki wojennej.

Na zakończenie przedstawię wnioski, które — moim zdaniem — zasługują na uwagę:

1. Dokumenty dyrektywne, regulaminy walki, służby polowej sztabów oraz instrukcje powinny być podstawowym materiałem źródłowym w procesie kształcenia słuchaczy w ASG WP.

2. Konieczne wydaje się wzbogacenie zasadami normatywnymi programów i treści nauczania oraz egzekwowanie opanowanej wiedzy w oparciu o gruntowną wiedzę regulaminową na wszystkich kursach akademickich.

3. Należy zahamować zaobserwowane tendencje części kadry dydaktyczno-naukowej, a nade wszystko słuchaczy do zatracania właściwych proporcji między stosowaniem zasad regulaminowych a dowolnością ich interpretowania.

4. Na pierwszym roku studiów powinno się przestrzegać ścisłego posługiwania się regulaminami oraz instrukcjami; tylko w niektórych ćwiczeniach doskonalących lub specjalistycznych powinno się zezwalać na pewne odstępstwa od norm i większą swobodę w interpretacji założeń regulaminowych, przy czym słuchacze muszą sobie uświadomić, że odstępstwa te wynikają z konkretnej sytuacji bojowej.

5. Istnieje potrzeba ścisłej współpracy wszystkich katedr w rozwijaniu i interpretowaniu regulaminów; dotyczy to zwłaszcza KTO, KSO i KSSiI.

6. Gabinety katedralne powinny być skarbnicą regulaminowej wiedzy popartej dokumentami wzorowymi pod każdym względem.

7. Wszystkie katedry powinny wziąć aktywny udział w pracy nad kolejną edycją regulaminów, ażeby stały się one wydawnictwami ujmującymi wszystkie problemy taktyki i służby sztabów włącznie z najnowszymi. ASG WP (poprzez wytypowane zespoły autorskie) jest najbardziej odpowiedzialna za treść merytoryczną oraz ogólny poziom dwóch podstawowych regulaminów naszych sił zbrojnych. Wydaje się celowe, po otrzymaniu ocen i uwag z wojsk i opracowaniu trzeciej edycji regulaminów, postawienie tego problemu na jednym z posiedzeń RN ASG WP poświęconemu wyłącznie tym regulaminom.

8. Kadra naukowo-dydaktyczna akademii powinna posiadać gruntowną znajomość dokumentów dyrektywnych, regulaminów oraz instrukcji specjalistycznych.

Licząc na szeroki udział w dyskusji nauczycieli akademickich a więc tych, którzy uczą i egzekwują, oraz słuchaczy, a także zaproszonych gości patrzących z nieco innego punktu widzenia i pewnego dystansu na problem będący tematem sympozjum, jesteśmy przekonani, że pomogą nam wypracować jeszcze doskonalsze metody wykorzystania dokumentów dyrektywnych, regulaminów taktycznych oraz instrukcji specjalistycznych w procesie studiów w ASG WP.

Rola regulaminów w procesie nauczania w ASG WP

Zakres stosowania regulaminów taktycznych i instrukcji		Pierwszy rok studiów	Drugi rok studiów	Trzeci rok studiów
I. Metody teoretyczne	1. Wykłady			
	2. Repetycje			
	3. SeminaRIA			
	4. Egzaminy			
II. Ćwiczenia	1. Główne			
	2. Doskonalące			
	3. Specjalistyczne			
	4. Szkieletowe			

Plk doc. dr Adolf BAK

KOMUNIKAT O NOWELIZACJI „REGULAMINU - WALKI SIŁ ZBROJNYCH PRL (dywizja-pułk)”

W Wojsku Polskim po drugiej wojnie światowej czterokrotnie zmieniano regulaminy walki. W poszczególnych okresach obowiązywały:

- 1947—1948 r.: Tymczasowy regulamin walki broni połączonych cz. I i II;
- 1952—1954 r.:
  - Regulamin polowy cz. I (pułk-batalion).
  - Regulamin polowy cz. II (korpus-dywizja).
  - Regulamin walki wojsk pancernych i zmechanizowanych cz. II.
  - Regulamin walki piechoty.
- 1960—1961 r.:
  - Regulamin walki piechoty cz. II (pułk-batalion).
  - Regulamin polowy sił zbrojnych PRL (dywizja).
- 1964 r. — Regulamin walki sił zbrojnych PRL (dywizja-pułk) obowiązujący dotychczas.

Każda z trzech pierwszych edycji wymienionych regulaminów obowiązywała przez 5—6 lat. Obecny regulamin obowiązuje już 14 lat.

Jeśli chodzi o armie państw zachodnich, to poszczególne regulaminy wprowadzono w następujących latach:

— w armii Stanów Zjednoczonych — „Regulamin prowadzenia działań bojowych FM 100-5” w 1949 r.; 1954 r. i w 1976 r.;

— w Bundeswehrze — „Regulamin dowodzenia wojskami lądowymi w walce” — w 1956 r.; uzupełniono go „Regulaminem działań w wojnie atomowej” — w 1958 r.; obecnie obowiązujący regulamin HDv — 100/100 wydany został w 1974 r.;

— w siłach zbrojnych Wielkiej Brytanii od 1968 r. jest opracowywany „Regulamin walki sił zbrojnych” w 18 rozdziałach. Ostatni z tych rozdziałów nie został jeszcze wprowadzony w użycie ze względu na trwającą reorganizację wojsk. Zakończenie opracowywania regulaminu miało nastąpić w 1978 r. Regulamin ten, a zwłaszcza pierwsze jego rozdziały wymagają już nowelizacji.

W wykonaniu rozkazu ministra obrony narodowej prace nad nowelizacją „Regulaminu walki sił zbrojnych PRL (dywizja-pułk)” trwają od 1975 r. Obecnie kolejną edycję regulaminu przesłano zespołowi ministra

i kolegium głównego inspektora szkolenia. Regulamin zostanie wprowadzony do wojsk 2 listopada 1980 r.

Ponieważ regulamin opracowuje Akademia Sztabu Generalnego WP (Zespół autorski został wyznaczony z Katedry Taktyki Ogólnej, współautorzy — ze wszystkich pozostałych katedr), wprowadzenie i nauczanie regulaminu w ASG WP może przyjąć specyficzne właściwości, gdyż zapoznanie słuchaczy i kadry z jego treścią następuje już obecnie. Opracowywane kolejne edycje regulaminu są dostępne dla wszystkich oficerów kadry.

Współautorzy przekazują wprowadzane nowe rozwiązania poszczególnym katedrom, w których dyskutuje się nad nimi. Podstawową problematykę regulaminu rozpatrywano na posiedzeniu Rady Naukowej, na kursach metodycznych i w czasie szkoleń katedralnych. Niektórzy wykładowcy zapoznają z nią słuchaczy w trakcie nauczania.

Proces ten należałoby jeszcze udoskonalić przez:

- dostarczanie większej ilości egzemplarzy nowelizowanego regulaminu do katedr i udostępnianie ich słuchaczom;
- organizowanie narad w wydziałach i katedrach nad treścią regulaminu;
- prowadzenie informacji przez członków zespołu autorskiego;
- szersze niż dotychczas włączanie treści nowelizowanego regulaminu do procesu szkolenia;
- włączanie w szerszym zakresie problematyki regulaminu do pracy kół naukowych słuchaczy;
- ewentualnie przeprowadzenie 1—2 ćwiczeń zgodnie z założeniami nowelizowanego regulaminu.

W nowelizowanie regulaminu włożono wiele pracy, aby jego forma ułatwiała przyswajanie treści. W związku z tym:

- ujęto zasady organizacji i prowadzenia działań bojowych równocześnie w warunkach użycia i bez użycia broni jądrowej;
- ujednoczono normy dotyczące głębokości pasa przesłaniania, odległości rejonu wyjściowego do natarcia w stosunku do linii styczności wojsk, sposoby przechodzenia do natarcia i forsowania, eliminując „forsowanie z planowym przygotowaniem”;
- wprowadzono jedno- i dwustopniowe zadania dla dywizji zamiast jedno-, dwu- i trzystopniowych zadań, a także podstawowe definicje: walki, dowodzenia, natarcia i jego form, obrony działań rajdowych, opóźniających oraz ich charakterystykę.

Mimo zrealizowania tych przedsięwzięć opracowanie treści regulaminu pochłonęło jeszcze wiele wysiłku. W ramach nowelizacji regulaminu opracowano w znacznym stopniu od nowa, bowiem z 555 paragrafów pozostało bez zmian tylko 39.

Ważniejsze zmiany i uzupełnienia:

- a) Zdefiniowano i określono podstawowe zasady walki: gotowość bojową; ześrodkowanie sił i środków oraz wysiłków; współdziałanie; zaskoczenie i maskowanie; ciągłość działań; aktywność; manewr; zabezpieczenie działań bojowych.
- b) Wprowadzono aktualną terminologię i podano sposoby użycia nowych środków walki.
- c) Każdy marsz powinien być organizowany w przewidywaniu od-

działywania nieprzyjaciela, stąd zrezygnowano z pojęcia „marsz na dużą odległość” oraz „marsz w przewidywaniu boju spotkaniowego”.

d) Obronę przeciwlotniczą jako część składową walki ujęto w poszczególnych rozdziałach regulaminu i wprowadzono powszechną obronę przeciwlotniczą jako rodzaj zabezpieczenia działań bojowych.

e) Uwzględniono natarcie i obronę w rejonach zurbanizowanych, w terenie lesisto-jeziornym oraz w zimie.

Niektóre normy taktyczne:

a) odległość marszu w ciągu doby:

— kolumn mieszanych i czołowych — 200—300 km i więcej;

— kolumn samochodowych — 300—400 km.

b) Odległości między kolumnami batalionowymi — do 3 km; pułkowymi — do 5 km.

c) Szerokość pasa natarcia pułku — 2—10 km; dywizji — 4—15 km i więcej.

d) Zadania w natarciu i ich głębokość:

— pułku — dwustopniowe lub jednostopniowe; zadanie bliższe 4—10 km; zadanie następne 15—25 km;

— dywizji — dwustopniowe lub jednostopniowe; zadanie bliższe 15—25 km; zadanie dnia 40—60 km.

e) Głębokość ugrupowaniaa w natarciu: pułku — do 12—15 km; dywizji — do 45 km.

f) Pozycja przednia — 6—9 km (było 3—5 km); odległość między pozycjami — 4—6 (było 3—5).

Zastosowano się do zaleceń obowiązujących konwencji, według których nie można niszczyć sił żywych, oddziałów, pododdziałów. Siły te można obezwładniać, rozbijać lub brać do niewoli. Pominięto zasady stosowania w walce środków trujących i biologicznych, ale zachowano gotowość wojsk do obrony przed nimi.

Wprowadzono jeszcze wiele innych zmian, mimo to objętość nowelizowanego regulaminu będzie nieco mniejsza od obecnego.

Płk doc. dr Bogusław BIDZIŃSKI

KOMUNIKAT O STANIE NOWELIZACJI „REGULAMINU SŁUŻBY SZTABÓW W POLU”

W niniejszym komunikacie pragniemy poinformować Obywateli Oficerów o stanie nowelizacji „Regulaminu służby sztabów w polu”. Zadanie to postawione Akademii Sztabu Generalnego WP przez ministra obrony narodowej w rozkazie nr pf 5/MON z dnia 21.04.1975 r. i szefa Sztabu Generalnego WP w zarządzeniu nr pf 29/Oper. z dnia 5.05.1975 r. realizuje Katedra Służby Sztabów we współpracy z IC MON, dowództwami OW i wybranych ZT, a także z większością katedr akademii.

Realizację tego zadania rozpoczęto w 1976 r. i zgodnie z harmonogramem przewiduje się, że nowy „Regulamin służby sztabów w polu” ukaże się pod koniec 1980 r.

W 1978 r. został opracowany projekt drugiej edycji „Regulaminu służby sztabów w polu”, którego treść ma być przedmiotem rozważań na posiedzeniu kolegium szefa Sztabu Generalnego WP w dniu 31 stycznia br.

Za podstawę do opracowania regulaminu przyjęto głównie:

1. Dyrektywy i rozkazy ministra obrony narodowej do działalności sił zbrojnych oraz zarządzenia szefa Sztabu Generalnego WP i głównego inspektora szkolenia wydane w latach 1972—1977.

2. Wytyczne i zalecenia ministra obrony narodowej, szefa Sztabu Generalnego WP i głównego inspektora szkolenia zawarte w wystąpieniach na odprawach szkoleniowych kierowniczej kadry sił zbrojnych w latach 1973—1977.

3. Doświadczenia i wnioski z ćwiczeń pk. „LATO-71”, „WIOSNA-72”, „LATO-74”, „TARCZA-76”, „LATO-78”.

4. Uwagi i propozycje dotyczące projektu „Zmian i uzupełnień do regulaminu służby sztabów w polu”, przekazane w 1977 r. do ASG WP przez 19 instytucji (w tym m. in. przez Zarządy I, II i XIV Sztabu Generalnego WP, Główny Zarząd Szkolenia Bojowego, GZP WP, szefostwa rodzajów wojsk, dowództwa poszczególnych OW i wybrane dywizje.

5. Wnioski z badań wybranych problemów pracy sztabu przeprowadzonych w 1977 r. w sześciu ćwiczeniach z wojskami (materiał o objętości ponad 200 str.).

Zgodnie z wytycznymi Sztabu Generalnego WP w projekcie „Regulaminu służby sztabów w polu” uwzględniono szerszy zakres problematyki aniżeli w dotychczasowym regulaminie.

Projekt regulaminu zawiera osiem rozdziałów.

Nowymi rozdziałami są:

— rozdział I — Ogólne zasady dowodzenia (podający definicję dowodzenia oraz omawiający istotę i treść dowodzenia, zasady i wymagania wobec dowodzenia, system dowodzenia oraz dowodzenie związkami o składzie koalicyjnym);

— rozdział VII — Praca sztabu w toku działań bojowych i kontrola działań wojsk. W rozdziale tym główną uwagę skoncentrowano na postanowieniach dotyczących pracy sztabu w toku działań bojowych, przede wszystkim w zakresie:

— jądrowego przygotowania natarcia i ogniowego przygotowania ataku;

— wprowadzenia do bitwy (walki) drugiego rzutu (odvodu);

— odparcia przeciwuderzenia (kontrataku) odwodów nieprzyjaciela;

— przejścia do pościgu;

— organizacji działania wojsk w kolejnym dniu operacji (walki);

— przejścia do działań z użyciem broni jądrowej;

— wykonywania kontrprzygotowania w obronie;

— wykonania przeciwuderzenia (kontrataku);

— odtwarzania zdolności bojowej wojsk po uderzeniach jądrowych wykonanych przez nieprzyjaciela.

W rozdziale tym zawarte są także postanowienia dotyczące pracy sztabu w zakresie:

— zwalczania systemów dowodzenia nieprzyjaciela;

— zmiany podporządkowania wojsk;

— odtwarzania dowodzenia;

— uzupełnienia strat w czasie działań bojowych;

— rozdział VIII — Dokumenty bojowe (omawia się w nim zasady opracowywania dokumentów bojowych, treść i formę podstawowych dokumentów, w tym map roboczych, decyzji, planów użycia rodzajów wojsk i służb, planów zabezpieczenia działań bojowych, dyrektyw, rozkazów i zarządzeń bojowych oraz innych dokumentów dowodzenia wojskami i dokumentów sprawozdawczo-informacyjnych).

Treść pozostałych rozdziałów regulaminu została w znacznym stopniu znowelizowana. Między innymi określono przeznaczenie i obowiązki sztabów ogólnowojskowych, organów politycznych, szefostw rodzajów wojsk i służb oraz sztabów OTK.

Organizację i funkcjonowanie punktów dowodzenia przyjęto zgodnie z najnowszymi poglądami znowelizowanego systemu dowodzenia wojskami lądowymi, OPK i lotnictwem. Uwzględniono zagadnienia dotyczące współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem, związków o składzie koalicyjnym, zwalczania systemów rozpoznania nieprzyjaciela i kierowania ruchem wojsk.

Dostosowano treść i pracę sztabów w zakresie zbierania i opracowywania informacji o sytuacji, przygotowania danych do decyzji dowódcy, planowania działań bojowych, przekazywania zadań bojowych i organizacji wszechstronnego zabezpieczenia działań bojowych do nowych, związk-

szonych wymagań pola walki lat osiemdziesiątych. Przyjęto, że praca ta realizowana będzie w ograniczonym czasie.

Przewiduje się następujący harmonogram pracy nad opracowaniem regulaminu w latach 1979—1980.

1. Wprowadzenie uwag i propozycji Sztabu Generalnego WP i przygotowanie projektu kolejnej edycji „Regulaminu służby sztabów w polu” do czerwca 1979 r., a następnie przesłanie go do ostatecznej weryfikacji w wojskach.

2. Prowadzenie dalszych badań nad wybranymi problemami w niektórych ćwiczeniach z wojskami i ćwiczeniach dowódczo-sztabowych.

3. Przygotowanie i przeprowadzenie w IV kwartale 1979 r. sympozjum naukowego w ASG WP w celu wymiany poglądów dotyczących nowych zagadnień zawartych w projekcie regulaminu.

4. Opracowanie ostatecznej wersji projektu „Regulaminu służby sztabów w polu” i przedstawienie ministrowi obrony narodowej do zatwierdzenia w kwietniu 1980 r.

Wprowadzenie „Regulaminu służby sztabów w polu” do wojsk, zgodnie z harmonogramem Głównego Zarządu Szkolenia Bojowego, przewidziane jest 2 listopada 1980 r.

Uważamy, że szczegółowe zapoznanie się z projektem regulaminu i aktywny udział w opracowaniu jego ostatecznej wersji całej kadry naszych sił zbrojnych, w tym także i słuchaczy ASG WP, stanowi jedną z ważnych form nauczania regulaminów.

DYSKUSJA

Gen. broni Józef KAMIŃSKI

GŁÓWNE PROBLEMY METODOLOGII NAUCZANIA REGULAMINÓW TAKTYCZNYCH

Wystąpienie moje traktuję nie jako podsumowanie sympozjum, lecz jako kolejny głos w dyskusji.

Dotychczas obowiązujące: „Regulamin walki sił zbrojnych PRL (dywizja-pułk)” i „Regulamin służby polowej sztabów” spełniły swoją rolę i zadania. Stąd też kolejne ich edycje powinny być nowelizacją, a nie opracowaniem od nowa, jak to wynikało z komunikatu.

Z wystąpień moich przedmówców jednoznacznie wynika, że nauczanie regulaminów w ASG WP odgrywa wyjątkowo ważną rolę w całokształcie procesu dydaktyczno-wychowawczego. Wiedza normatywna stanowi bowiem podstawę studiowania wszystkich przedmiotów. Realizacja tej fundamentalnej zasady jest niezwykle trudna, gdyż nie mamy w akademii opracowanej jednolitej metodologii uczenia się regulaminów. W ASG WP utworzono 52 grupy szkoleniowe, każda ma jednak inny pogląd na ten problem. Dlatego też mówimy często, że nie ma „polskiej szkoły sztabowej”. Niezbędna jest taka metodologia nauczania regulaminów, która miałaby praktyczne zastosowanie nie tylko w akademii, ale także w procesie szkolenia wojsk, a którą słuchacze powinni przenieść do wojsk i tam ją rozpowszechnić.

W celu ułatwienia nauczania regulaminów potrzebny jest także odpowiedni komentarz do poszczególnych jego paragrafów. Aktualne materiały wyjaśniające i poszerzające poszczególne paragrafy słuchacz znajduje w 5, a czasami 10 książkach i innych źródłach.

Wzór, który powinniśmy wykorzystać w nauczaniu regulaminów, został przedstawiony przez ministra obrony narodowej i Sztab Generalny WP w materiałach do ćwiczenia „LATO-78”, w których poszczególne problemy, jak np.: forsowanie przeszkód wodnych, opanowanie dużych miast, walka radioelektroniczna, wprowadzenie drugich rzutów do bitwy, kierowanie ogniem itp. zostały szczegółowo przedstawione w postaci konkretnych rozwiązań. Wykorzystując ten wzór do opracowania komentarza i interpretacji regulaminów w ASG WP należy mieć na uwadze fakt, że do konkretnego paragrafu mówiącego np. o natarciu dywizji powinien być dołączony komentarz traktujący nie tylko o organizacji i zasadach działania tej dywizji, ale również o organizacji, wyposażeniu i zasadach działania brygady nieprzyjaciela.

W komentarzu do niektórych paragrafów regulaminu należy podać niekiedy historyczny rozwój poglądów, np. ewolucje poglądów na szerokość pasa natarcia, odcinka przełamania dywizji, a także wzór dokumentu, dla przykładu rozkaz bojowy.

Komentarz do regulaminu należałoby opracowywać na oddzielnych i wymiennych kartach, co umożliwi jego ciągle uaktualnianie. Wymaga to olbrzymiej pracy, ale wyeliminuje uczenie się regulaminu metodą czytania tylko „suchych” paragrafów oraz przyczyni się do opanowania przez słuchaczy akademii i pozostałych oficerów naszych sił zbrojnych poszerzonej i ujednoliconej wiedzy normatywnej.

Myślę, że taki komentarz do poszczególnych paragrafów zostanie opracowany przez kadrę naukowo-dydaktyczną akademii. Będzie on stanowił trwałą dorobek uczelni w naszych siłach zbrojnych.

Znowelizowany regulamin walki wejdzie w życie jako dokument dyrektywny jesienią 1980 r., ale w akademii należy go wdrożyć do procesu nauczania słuchaczy natychmiast, aby nasi absolwenci opuszczając mury akademii byli już zapoznani z jego treścią.

Ucząc regulaminów należy pamiętać, że dają one zasady ogólne i dlatego nie można stosować ich szablonowo. Zasady te mówią, jak być powinno, ale sposób dojścia do rozwiązania określonego problemu może być różny, charakterystyczny dla danego dowódcy i szefa sztabu.

Ważnym problemem w nauczaniu regulaminów w ASG WP jest ciągle doskonalenie bazy szkoleniowej, której na dzień dzisiejszy prawie nie ma, a jedyną pomocą w tym zakresie jest kreda i tablica. Wzbogacając bazę szkoleniową należałoby powrócić między innymi do tablic magnetycznych. Pozwalają one układać na czystej mapie różne sytuacje bojowe i zmieniać je bez trudności. Nadal posługujemy się przeważnie mapami z sytuacją wydrukowaną i uzupełnianą w toku zajęć dodatkowymi informacjami, w wyniku czego po kilku zajęciach mapa jest nieczytelna i prawie nieprzydatna w nauczaniu słuchaczy. Tablice magnetyczne, oprócz zapewnienia czytelności sytuacji, zmuszają słuchaczy do zapamiętania znaków taktycznych i wyrabiają zarazem wyobraźnię taktyczną. Na przykład jeden słuchacz może stwarzać sytuację taktyczną wyobrażającą dywizję w marszu do rejonu ześrodkowania, a inny — położenie wojsk dywizji po zajęciu rejonu ześrodkowania.

Wiele korzyści z tablic magnetycznych będą mieli sami nauczyciele akademicy w czasie opracowywania ćwiczeń, gdyż można będzie dowolnie przedstawiać nieprzyjaciela i wojska własne w różnych sytuacjach, a po przedyskutowaniu łatwo wprowadzać zmiany.

Regulamin walki stwierdza, że współdziałanie organizuje się w terenie na kierunku głównego uderzenia, na mapie lub na stole plastycznym, natomiast w wielu armiach zrezygnowano już ze stołu plastycznego na rzecz stołu rozkładanego z namalowaną sytuacją na tworzywie sztucznym lub płótnie, który stanowi podstawę do organizacji współdziałania. Ucząc zatem organizacji współdziałania należy dążyć do wzbogacania środków nauczania i wykorzystywać oprócz tablic magnetycznych także stoły rozkładane z nakreśloną sytuacją. Sprzyja temu prowadzenie ćwiczeń w terenie już na ogół znanym.

Ważną sprawą w procesie opanowywania znajomości regulaminów jest szukanie nowych, atrakcyjniejszych form uczenia się słuchaczy, np. po-

przez organizowanie olimpiad wiedzy regulaminowej. Nowe formy nie mogą jednak wyeliminować dotychczas stosowanych form i metod nauczania regulaminów. Należy więc nadal nauczać zasad regulaminowych na wykładach, seminariach, ćwiczeniach, kolokwiach i egzaminach.

Istotnym problemem w procesie opanowywania regulaminów jest opracowywanie ćwiczeń w taki sposób, aby było wiadomo, jakiemu paragrafowi w regulaminie dane ćwiczenie odpowiada, gdyż powinno ono służyć wyjaśnieniu i zobrazowaniu pewnych pojęć regulaminowych. Tylko wtedy możemy być pewni, że regulaminy będą znane wszystkim żołnierzom.

Materiały i wnioski z sympozjum należy opracować, spopularyzować wśród całej kadry naukowo-dydaktycznej akademii w postaci artykułów publicystycznych, a co najważniejsze uwzględnić je w procesie nauczania i pracach naukowo-badawczych.

Płk doc. dr Tadeusz PROCAK

NIEKTÓRE PROBLEMY WYNIKAJĄCE ZE STUDIOWANIA I WDRAŻANIA REGULAMINÓW I INSTRUKCJI RODZAJÓW WOJSK PRZEZ SŁUCHACZY KURSÓW OGÓLNOWOJSKOWYCH

Regulaminy i instrukcje w szkoleniu taktyczno-operacyjnym są głównym źródłem wiedzy teoretycznej. Ich zgłębienie i umiejętne wykorzystanie treści w nich zawartych stanowi podstawowy obowiązek nauczycieli akademickich i słuchaczy w procesie studiów.

Jeśli weźmiemy pod uwagę fakt, że walka zbrojna, działania bojowe oraz osiągnięcie w nich cele są uzyskiwane dzięki wysiłkowi wszystkich rodzajów sił zbrojnych, rodzajów wojsk, w ścisłym współdziałaniu i na podstawie jednolitego zamiaru i planu operacji (walki) — to w tym aspekcie znajomość obowiązujących regulaminów dotyczy zarówno oficerów ogólnowojskowych, jak i oficerów specjalistów. Inaczej mówiąc, oficerowie — kadra i słuchacze naszej uczelni powinni znać zarówno regulaminy i instrukcje ogólne, jak i specjalistyczne. W tym względzie istnieje ścisły związek i sprzężenie zwrotne. Można postawić pytanie: czy wojska inżynieryjne mogą zabezpieczać pod względem inżynieryjnym działanie określonego rodzaju wojsk, np. ZT, wojsk raketowych itp. nie znając zasad ich działania na polu walki, które zawarte są w regulaminach i instrukcjach ogólnowojskowych? I odwrotnie: czy dowódca ogólnowojskowy podejmując decyzję powinien znać i uwzględniać postanowienia regulaminowe, instrukcyjne zawarte w regulaminach i podręcznikach specjalistycznych, zwłaszcza gdy bezpośrednio dotyczą treści jego pracy? W obu wypadkach odpowiedź będzie twierdząca.

Stąd w szkoleniu kadry i słuchaczy wojsk inżynieryjnych w pierwszej kolejności zwracamy uwagę na opanowanie wiedzy zawartej w regulaminach ogólnowojskowych, które stanowią podstawę do rozwijania zagadnień specjalistycznych i są swego rodzaju drogowskazem zarówno podczas opracowywania materiałów teoretycznych i ćwiczeń, jak i w czasie prowadzenia zajęć. Chodzi jednak o to, aby między regulaminami i instrukcjami ogólnowojskowymi i specjalistycznymi nie było rozbieżności oraz aby były one właściwie i jednolicie rozumiane, interpretowane i włączane do procesu szkolenia zarówno przez wykładowców (słuchaczy) z TO jak i z TRW. Trzeba niestety powiedzieć, że nie zawsze tak się dzieje. Nie zawsze bowiem instrukcje rodzajów wojsk są w pełni przestrzegane przez nauczycieli akademickich z katedry TO, chociaż obowiązują one

nie tylko specjalistów, ale również oficerów ogólnowojskowych. Jako przykład może służyć instrukcja o forsowaniu przeszkód wodnych lub instrukcja o tworzeniu — głównie na szczeblach taktycznych (pułk, dywizja) — oddziałów torujących (OT).

Jeżeli chodzi o formy i sposoby poznania treści regulaminów i instrukcji w procesie kształcenia, to mogą być one różne. Dzisiejsze sympozjum jest poświęcone właśnie wypracowaniu najlepszych form i metod ich studiowania, opanowania i stosowania w czasie studiów.

Autorzy sympozjum proponują dwie dotychczas znane i przyjęte w naszej uczelni formy głębokiego poznania i stosowania regulaminów:

1) teoretyczne opanowanie wiedzy regulaminowej poprzez studiowanie kierowane i studiowanie samodzielne,

2) praktyczne zastosowanie wiedzy regulaminowej podczas zajęć i ćwiczeń; inaczej mówiąc, ich wdrażanie do procesu decyzyjnego podczas prowadzenia walki i operacji.

Wykładowcy powinni zapoznawać słuchaczy z treścią regulaminów w trakcie wykładów i seminariów, sprawdzać poziom opanowanej wiedzy w czasie repetycji, kolokwiiów i egzaminów. Zarówno kadra, jak i słuchacze powinni teoretycznie zgłębić podstawowe twierdzenia i zasady zawarte w regulaminach, a nawet pamięciowo opanować ich zasadnicze treści. Tę znajomość regulaminów trzeba stale sprawdzać stosując m. in. różne testy. Wyniki sprawdzianów ze znajomości teoretycznej regulaminów powinny być dla słuchaczy „przepustką” do ćwiczeń głównych. Dobre wyniki dają także różne formy samokształcenia.

Praktyczne stosowanie znanych już postanowień regulaminowych powinno znaleźć miejsce przede wszystkim w ćwiczeniach głównych i ćwiczeniach specjalistycznych, w których na tle konkretnej sytuacji powinny być przestrzegane w działaniach bojowych podstawowe zasady regulaminów. W czasie ćwiczeń głównych i specjalistycznych i procesu decyzyjnego oraz w powstałych sytuacjach należałoby powtórnie sprawdzać teoretyczną znajomość regulaminów czy instrukcji, a mianowicie dlaczego powzięto taką a nie inną decyzję, bądź przyjęto takie a nie inne rozwiązanie. Byłby to swego rodzaju kolejny sprawdzian, czy słuchacze rozumieją i potrafią wcielać w życie zasady regulaminu w wynikłych sytuacjach. Z doświadczeń uzyskanych w naszej uczelni wynika, że dobrą formą sprawdzenia przyswojenia niektórych paragrafów regulaminów są tak zwane pytania wprowadzające przed rozpoczęciem zajęcia grupowego.

Moje propozycje w tej kwestii argumentuję tym, że — w myśl założeń programowych naszej uczelni — celem ćwiczeń głównych i specjalistycznych jest nauczenie słuchacza podstawowych zasad działania wojsk zgodnie z regulaminem, przyjmując za podstawę typowe rozwiązania sytuacji decyzyjnych. Temu zresztą zagadnieniu była poświęcona ogólnoakademicka konferencja dydaktyczno-metodyczna w 1977 r.

W ćwiczeniach doskonalących, sprawdzających, szkieletowych i innych, które stanowią wyższą formę kształcenia, stwarza się sytuacje zazwyczaj trudne, skomplikowane, często na krawędzi wytrzymałości człowieka z braku dostatecznych sił i środków. W takich właśnie ćwiczeniach decyzje, sposoby rozwiązania zadań wymagają ze strony słuchaczy zwykle dużej inwencji własnej, elastyczności i nieszablonowości działania. Wy-

kładowca powinien zatem umieć wymagać od słuchaczy **tak zwanej właściwej interpretacji regulaminów**, rozumienia intencji w nich zawartych, ponieważ walka zbrojna, działania bojowe wojsk często wykraczają poza ramy suchych stwierdzeń regulaminu, a ponadto regulamin nie daje gotowej recepty postępowania we wszystkich sytuacjach i wymaga od ćwiczących myślenia i wyobraźni pola walki.

Interpretacja regulaminu polegałaby m. in. na stwierdzeniu, czy słuchacze rozumieją i potrafią wcielić idee regulaminu w życie, dlaczego i z jakich powodów w określonej sytuacji i warunkach podejmują taką a nie inną decyzję i dlaczego takie właśnie rozwiązanie uważają za najlepsze. Sądzę, że tę zasadę powinno się stosować na poszczególnych kursach I, II i III roku nauczania.

Pragnę podkreślić, iż walka dwóch przeciwnych stron nie jest prowadzona według jakiegoś szablonu, a polega na odpowiedniej interpretacji i przyswojeniu głębokiej wiedzy regulaminu w celu znalezienia najlepszych, oryginalnych rozwiązań w określonych sytuacjach, na co szczególną uwagę zwraca minister obrony narodowej w swoich podsumowaniach z ćwiczeń.

Doświadczenia z II wojny światowej i wojen lokalnych dostarczają sporo przykładów, że nie zawsze zaskoczenie, wybór głównego kierunku uderzenia, szerokość pasów działania, bądź stosowanie różnego rodzaju forteli itp. były typowe dla zasad ujętych w regulaminie. Były natomiast wynikiem dostosowania ich treści do nowych warunków i sytuacji i przynosiły wręcz nieoczekiwane, pozytywne rezultaty.

Plk dr Jerzy NAROJCZYK

NIEKTÓRE FORMY NAUCZANIA REGULAMINÓW I INSTRUKCJI W PROCESIE STUDIÓW W ASG WP

Na podstawie doświadczeń wojennych, całego okresu szkolenia bojowego po II wojnie światowej oraz doświadczeń uzyskanych w czasie wojen lokalnych można stwierdzić, że o wyniku prowadzonej walki zbrojnej decydują ludzie, dobrze przygotowani do umiejętnego użycia wszystkich rodzajów wojsk, a przede wszystkim skutecznego wykorzystania środków rażenia i techniki bojowej, której jest coraz więcej na współczesnym polu walki.

Współczesne środki rażenia, a przede wszystkim najsilniejszy środek, jakim jest broń jądrowa, wskazują, że obecnie nie wystarczy znać zasad jej użycia podanych w regulaminie walki, że naszym obowiązkiem, zwłaszcza katedry TWRiA jest nauczenie słuchaczy szczegółowych sposobów skutecznego użycia broni jądrowej. Dotyczy to zresztą również i użycia artylerii, która w warunkach niestosowania broni jądrowej jest główną siłą ogniowego wsparcia wojsk.

Chodzi więc o to, aby wspólnym wysiłkiem poszczególnych katedr nauczyć przyszłych dowódców pułków, dywizji, oficerów sztabów nie tylko zasad zawartych w regulaminie walki, ale i zasad zamieszczonych w regulaminach i instrukcjach WRiA i innych rodzajów wojsk, które w pełni korespondują ze sobą.

Najlepszą platformą do takiego sposobu nauczania zasad regulaminowych są przede wszystkim instruktaże do ćwiczeń prowadzone w WWL przez wiodące katedry TO lub Szt. Oper., podczas których prowadzący — oprócz podania tematu, celu, przerobionych zagadnień — powinien wskazać podstawowe punkty i rozdziały regulaminów, których znajomość umożliwi lepsze wykorzystanie sił i środków w walce. Jednocześnie w celu wszechstronnego rozpatrzenia problemów przedstawiciele poszczególnych specjalności (katedr) przedstawiają sposoby użycia np. WRiA, podając również odpowiednie punkty regulaminów, które poszerzają wiedzę zawartą w regulaminie walki.

Przeprowadzenie w taki właśnie sposób instruktażu do ćwiczeń niewątpliwie sprzyjać będzie przypomnieniu zasad regulaminowych kadrze dydaktycznej, a jednocześnie będzie nakazem do egzekwowania tych zasad od słuchaczy.

Umiejętne i twórcze stosowanie przez słuchaczy regulaminowych zasad będzie jednak możliwe wtedy, kiedy nauczymy ich swobodnego uzasadniania i interpretowania poszczególnych wymagań regulaminowych.

Problem ten najlepiej można rozwiązywać podczas zajęć grupowych i seminaryjnych. Dla przykładu: rozpatrując problem niszczenia środków ppanc, środków ogniowych i innych pojedynczych celów trzeba nauczyć słuchaczy oprócz „suchej” znajomości punktu 219 Regulaminu walki określania możliwości własnych środków, umiejętnego kalkulowania ilościowych i czasowych parametrów w zakresie skutecznego użycia środków podczas niszczenia ww. celów.

Na współczesnym polu walki szybko następują zmiany zachodzące w zasadach prowadzenia walki zbrojnej, wyposażeniu wojsk, ich organizacji i szkoleniu. Istnieje więc konieczność stałego śledzenia zmian w prowadzeniu walki i uwzględniania ich w naszej pracy dydaktycznej. Przytoczę choćby jeden przykład.

W ostatnim okresie nasz potencjalny przeciwnik wprowadza na szeroką skalę śmigłowce szturmowe, które stanowią — jako aktywne środki ppanc — znaczną groźbę dla naszych wojsk podczas przełamywania jego obrony.

Zachodzi więc konieczność, stosując wspomniany już 219 pkt Regulaminu walki, znalezienia metody zwalczania tego rodzaju środków ppanc. W związku z tym istnieje duże pole do popisu dla kół naukowych słuchaczy i pracy naukowo-badawczej prowadzonej w ASG oraz wykorzystywania doświadczeń z ćwiczeń naszego wojska przez kadre dydaktyczną i słuchaczy akademii.

Przykładów tego typu można znaleźć wiele, chociażby wspomnieć o ochronie i obronie WR, wykorzystaniu śmigłowców uzbrojonych podczas APA do wykonywania zadania niszczenia środków ppanc npla spod parasola torów lotów pocisków artyleryjskich i inne.

Analiza szkolenia bojowego wojsk i procesu dydaktycznego wskazuje na konieczność poszukiwania środków i sposobów zaradczych dla uniknięcia sprzeczności wynikających z nowo wprowadzanych instrukcji, ustaleń dyrektywnych lub innego rodzaju zaleceń zmieniających niektóre postanowienia regulaminów.

Myślę, że dostatecznie skuteczną formą zaradczą mogłyby stać się wydawane przed rozpoczęciem roku akademickiego lub w miarę potrzeb materiały zawierające zbiór danych o zmianach zachodzących w treści regulaminów lub ich interpretacji oraz informacje dla kadry dydaktycznej i słuchaczy. Odnosi się to nie tylko do Regulaminu walki czy służby sztabów, ale i do zmian i ustaleń bieżących dokonywanych w zasadach użycia i wykorzystania wszystkich rodzajów wojsk i służb.

Niezależnie od tego proponuję wznowić wydawanie danych dotyczących organizacji wojsk, pojęć oraz norm operacyjno-taktycznych obowiązujących w danym roku akademickim lub połączyć je z ww. materiałami. Ostatnio takie materiały były wydane przez KSzO w 1976 roku. Wiadomo jednak, że są one w dużej części zdezaktualizowane biorąc choćby pod uwagę stany gotowości WR, normy zużycia amunicji (obecnie mamy już nową IS i KO artylerii, nową organizację artylerii).

Problem, o którym mowa, ściśle łączy się ze sprawą celowości wprowadzenia do procesu dydaktycznego problematyki nowelizowanych regu-

laminów. Z przytoczonych powodów wprowadzanie nowelizowanych regulaminów uważać należy za w pełni uzasadnione.

Podstawową zasadą twórczego interpretowania regulaminów i stosowania w ćwiczeniach jest konsekwentne stawianie pytania, dlaczego słuchacz tak postąpił i wymaganie od niego uzasadnienia decyzji, wniosków, propozycji i meldunków. Ważnym elementem pobudzającym słuchaczy do twórczego stosowania regulaminów jest wyrażenie uznania słuchaczowi wykazującemu własne, oryginalne rozwiązania mające pełne uzasadnienie.

Niebagatelną rolę spełnić może w zakresie nauczania zasad regulaminowych rozbudowywana baza szkoleniowa. Odpowiednio przygotowane pomoce szkoleniowe, atrakcyjnie podane podstawowe zasady regulaminowe, normy, sposoby użycia wojsk wpłyną niewątpliwie na zwrócenie uwagi słuchaczy na rolę regulaminów w procesie dowodzenia w czasie szkolenia bojowego wojsk.

Ponadto baza szkoleniowa potraktowana jako „bank informacji” może w rozszerzaniu zakresu wiedzy słuchaczy podczas samodzielnego studiowania zasad użycia rodzajów wojsk na współczesnym polu walki.

Myślę, że dzisiejsze sympozjum — oprócz celów założonych przez organizatorów — przyczyniło się do zwrócenia naszej uwagi na regulaminy, co sprzyjać będzie doskonaleniu przez wszystkich wiedzy taktycznej i operacyjnej.

Na zakończenie chciałbym ustosunkować się do wypowiedzi płk. dr. BAŁKA, który proponuje wyeliminowanie z regulaminu zadania ogniowego „niszczenia siły żywej”.

Biorąc pod uwagę przeznaczenie i skutki rażącego działania broni jądrowej, niszczenie środków napadu jądrowego, zgrupowań wojsk i innych obiektów jest podstawowym zadaniem wojsk raketowych.

Podczas działań bojowych prowadzonych bez użycia broni jądrowej artyleria przeznaczona jest do niszczenia i obezwładniania taktycznych środków napadu jądrowego, artylerii, czołgów, środków ogniowych, siły żywej i innych celów.

Ponadto trzeba pamiętać, że podczas niszczenia artylerii nieprzyjaciela czy też jego środków przeciwpancernych niszczymy również jego siłę żywą oraz że pojęcie „niszczenie przeciwnika” jest tak stare jak wojna.

Wszystkie dotychczasowe regulaminy, instrukcje, podręczniki oraz literatura wymieniają jako jedno z zadań ogniowych wszystkich środków rażenia — niszczenie siły żywej. Poza tym pojęcie to jest ściśle związane z wojną, która — jak wiemy — w swej istocie nie jest przecież humanitarna. Z wyżej podanych względów wydaje się, że nie ma konieczności eliminowania tego pojęcia z regulaminów.

Płk doc. dr Jerzy MACHURA

ROLA REGULAMINÓW I INSTRUKCJI W NAUCZANIU SŁUCHACZY PROBLEMATYKI WOJSK LOTNICZYCH

Nawiązując do treści referatu wprowadzającego chciałbym poinformować towarzyszy, że wojska lotnicze znajdują się w końcowej fazie opracowywania nowych regulaminów walki dla szczebla taktycznego wszystkich rodzajów lotnictwa frontowego. Wydział Wojsk Lotniczych i OPK ASG WP partycypuje w opracowaniu tych regulaminów. Między innymi zespół autorski Katedry Taktyki Lotnictwa opracował nowy układ regulaminów walki lotnictwa frontowego oraz materiał teoretyczny, stanowiący podstawę do opracowania poszczególnych rodzajów tego regulaminu.

Regulaminy walki lotnictwa frontowego mają wejść w życie w roku 1980. Również nas czeka nauczanie się posługiwania się regulaminami w procesie dydaktycznym i naukowym, chociaż będzie to przedsięwzięcie dość trudne, ponieważ środowisko lotnicze zdążyło się odzwyczaić od stosowania regulaminów walki, którymi nie dysponujemy już od szeregu lat.

W procesie dydaktycznym i szkoleniu wojsk opieraliśmy się dotychczas na wydawnictwach typu podręcznikowego oraz takich instrukcjach, jak np. „Zasady użycia lotnictwa wojsk lądowych w działaniach bojowych” lub „Instrukcja współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem frontowym”. Opracowywane regulaminy walki lotnictwa frontowego tradycyjnie już będą zawierały aktualne normatywy oraz zasady organizacji i wykonywania podstawowych zadań przez wszystkie rodzaje lotnictwa. Ich treść i zawarte w nich ustalenia będą jednocześnie miały wpływ na planowanie i realizację zadań lotnictwa na szczeblach operacyjnych. W ogólnowojskowym „Regulaminie walki” i „Regulaminie służby sztabów w polu” nowelizowana jest także treść paragrafów dotyczących lotnictwa. Nowelizacja ta ma dosyć szeroki zakres, ponieważ w ostatnich latach w wojskach lotniczych zaszły poważne zmiany, szczególnie w systemie dowodzenia lotnictwem. Zmiany te ukształtowały także nowe warunki i sposoby współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem, które już wdramy do procesu dydaktycznego i pracy naukowej. Przedstawiona wyżej sytuacja zmusza nas do zastanawiania się nad metodami nauczania i praktycznego stosowania nowelizowanych (nowych) regulaminów walki i służby sztabów ogólnowojskowych i lotniczych.

Wydaje się, że przynajmniej przez kilka najbliższych lat celowe będzie organizowanie w ASG WP dla wszystkich pierwszych kursów kolokwium ze znajomości naszych regulaminów. Znajomość treści tych regulaminów powinna być systematycznie pogłębiana poprzez praktyczne stosowanie wiedzy regulaminowej w czasie wykładów, seminariów, ćwiczeń, sprawdzianów i regulaminów. Będzie to zatem forma **nauczania kierowanego** (przez wykładowcę), ale polegająca nie na mechanicznym „wkuwaniu” punktów i paragrafów regulaminu, lecz praktycznym ich stosowaniu podczas rozwiązywania zadań taktycznych. Rezultaty stosowania tej metody w dużej mierze będą zależały od umiejętności nauczającego — wykładowcy, który powinien nie tylko nauczyć zasad regulaminu, ale także wyrobić nawyk posługiwania się nim i umocnić zrozumienie potrzeby jego znajomości. Dostyc umiejętnie stosowanie tej metody zaobserwowałem w Akademii Lotniczej i Akademii Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych ZSRR. Co ciekawe, regulaminy walki (ogólnowojskowy i lotniczy) potrzebne tam były do studiowania i rozwiązywania problemów szczebla taktycznego i operacyjnego.

Bardzo często żądano przedstawienia uzasadnień powziętych decyzji taktycznych i operacyjnych poprzez ich konfrontację z możliwościami ich wykonania zgodnie z obowiązującymi ustaleniami regulaminowymi. Niejednokrotnie trzeba było wycofać się z „genialnych” rozwiązań, które okazały się niewykonalne przez niższe szczeble (wykonawców) wg dyrektywnych norm i ustaleń.

Uważam, że regulamin nigdy nie był i nie będzie hamulcem przy stosowaniu nowatorskich i twórczych rozwiązań, przede wszystkim dla szczebli operacyjnych. Będzie jednak zawsze bezwzględny weryfikatorem „genialnych” zamiarów z możliwościami ich praktycznego wykonania. Nie znaczy to, że w czasie studiów (teoretycznych rozważań) nie powinniśmy wychodzić poza ramy regulaminowe, a jeśli — to świadomie, w pełni zdając sobie sprawę z konsekwencji takiego postępowania. W takich wypadkach należy zawsze żądać szczegółowego uzasadnienia zastosowania nowatorskiego rozwiązania uwzględniając realne warunki i praktyczne możliwości wykonawców.

Generalnie rzecz biorąc powinniśmy kierować się jednak regulaminowymi zasadami, ustaleniami i sposobami wykonywania zadań bojowych, których ramy pozwalają stosować całą gamę rozwiązań praktycznych, sprawdzonych w różnych warunkach. Zasady te powinny być rygorystycznie przestrzegane podczas opracowywania dokumentów bojowych. Tylko w ten sposób można będzie przeciwstawić się istniejącej tendencji do tzw. „radosnej twórczości” w tej dziedzinie: tworzeniu nowych wzorów dokumentów, bezprawnego modyfikowania treści dokumentów bojowych, graficznego ich upiększania (podkolorowywania) itp.

Po wprowadzeniu nowych regulaminów na kursach wojsk lądowych chcemy nadal kłaść duży nacisk na problematykę współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem, co wyraźnie zostało zasygnalizowane w nowelizowanym regulaminie walki. Na kursach lotniczych chcemy większą uwagę zwrócić na regulaminowe zasady wykorzystywania lotnictwa oraz regulaminowe wykonywanie zadań bojowych przez pododdziały i oddziały rodzajów lotnictwa z wyraźnym przestrzeganiem zasad zachowania bez-

pieczeństwa wykonywania lotów. Mamy zamiar stosować **twardą zasadę**, aby na każdym zajęciach taktycznych ze słuchaczami **ustalenia regulaminowe traktować jako punkt wyjścia do wszystkich rozważań**. Wdrożenie tej zasady w dużej mierze zależy od nauczycieli akademickich. Musimy zatem od siebie **rozpocząć wyrobienie nawyku wykorzystywania regulaminów i opierania się na nich**.

Ppłk dypl. Stefan WIEJAK

SPOSOBY WPROWADZANIA W ŻYCIE PODSTAW TEORETYCZNYCH ZAWARTYCH W REGULAMINACH, INSTRUKCJACH I DOKUMENTACH DYREKTYWNYCH

W celu wdrożenia znowelizowanych regulaminów walki, regulaminu służby sztabów w polu, instrukcji oraz zasad zawartych w dyrektywach, rozkazach i wytycznych ministra obrony narodowej do uczelni wojskowych, sztabów i jednostek wojskowych należałoby zrealizować szereg przedsięwzięć natury politycznej, szkoleniowej i organizacyjnej:

1. Popularyzować regulaminy walki oraz mobilizować stany osobowe uczelni wojskowych, sztabów i wojsk do gruntownego ich przestudowania. W pracy tej na pewno nie zabraknie pracowników aparatu partyjno-politycznego, dowódców oraz pracowników naukowo-badawczych.

2. W ramach samokształcenia kierowanego kadra sztabów, jednostek i uczelni wojskowych oraz słuchacze i podchorążowie powinni przestudować znowelizowane regulaminy walki i służby polowej sztabów w części ich dotyczącej.

3. Z kadrami zawodową, słuchaczami i podchorążymi należałoby przeprowadzić seminaria i sprawdziany ze znajomości treści regulaminów walki.

4. W świetle wymagań znowelizowanych regulaminów walki wskazane jest zweryfikowanie dotychczasowych programów kształcenia w uczelniach i rozwiniętych programów w jednostkach wojskowych, podręczników, instrukcji, skryptów oraz innych pomocy naukowych,

5. W rocznych kalendarzowych planach szkolenia w uczelniach wojskowych, sztabach i jednostkach wojskowych należałoby uwzględnić treść znowelizowanych regulaminów walki oraz zasad zawartych w dyrektywach, rozkazach i wytycznych ministra obrony narodowej oraz sposoby ich wprowadzania w życie.

6. Uczelnie wojskowe i sztaby powinny uwzględniać problematykę znowelizowanych regulaminów walki w planach pracy naukowo-badawczej, pracach doktorskich, dyplomowych i zadaniach indywidualnych kadry.

7. W okresie przygotowawczym do wprowadzenia w życie znowelizowanych regulaminów walki należy w ramach kursów instruktorsko-

metodycznych przeszkolić podstawową kadre dowódczą i dydaktyczną w zakresie ich potrzeb.

8. Sztaby OW, ZT i oddziałów w świetle znowelizowanych regulaminów walki powinny zweryfikować dotychczasową dokumentację pracy sztabu w polu.

9. Uczelnie wojskowe, sztaby i jednostki wojskowe z chwilą zatwierdzenia i wprowadzenia znowelizowanych regulaminów walki powinny być przygotowane do organizowania i prowadzenia zajęć zgodnie z wymaganiami tych regulaminów. W tym celu należałoby uaktualnić plany — konspekty zajęć.

Szczególną rolę we wprowadzaniu znowelizowanych regulaminów walki i regulaminu służby sztabów w polu spełniają uczelnie wojskowe, ponieważ stanowią one kuźnię kadr dowódczych dla potrzeb naszych sił zbrojnych.

Najbardziej wartościowymi sposobami wdrażania znowelizowanych regulaminów walki do uczelni wojskowych są wypróbowane formy i metody nauczania, a w szczególności: ćwiczenia grupowe, ćwiczenia dowódczo-sztabowe oraz ćwiczenia z wojskami.

Ćwiczenia grupowe i dowódczo-sztabowe związane są z opracowywaniem sposobów działań bojowych oraz doskonaleniem systemów i metod dowodzenia wojskami. Odgrywają one główną rolę w tych przedsięwzięciach i zawierają elementy znowelizowanych regulaminów walki, regulaminu służby sztabów w polu, instrukcji rodzajów wojsk i służb oraz zasady zawarte w rozkazach i wytycznych ministra obrony narodowej. Należy zaznaczyć, że jest to stosunkowo tania forma zajęć i może być realizowana w pomieszczeniach i warunkach polowych. Doskonałą formą wdrażania znowelizowanych regulaminów walki do sztabów są treningi **sztabowe**.

W czasie ćwiczeń dowódczo-sztabowych i treningów sztabowych należałoby doskonalić wcześniej opracowane sformalizowane dokumenty bojowe.

Ćwiczenia z wojskami stosunkowo najpełniej odzwierciedlają warunki, sposoby i możliwości prowadzenia działań bojowych.

Ćwiczenia z wojskami począwszy od szczebla batalionu wzwyż wymagają dużego wysiłku od autorów, którzy opracowują tło taktyczno-operacyjne modelując obraz przyszłego pola walki. W czasie tych ćwiczeń istnieją duże możliwości sprawdzenia u ćwiczących wojsk znajomości zasad, rodzajów i sposobów prowadzenia walki. W czasie zajęć taktycznych z wojskami występuje kompleksowe łączenie treści znowelizowanych regulaminów walki, regulaminu służby sztabów w polu, instrukcji rodzajów wojsk i służb oraz zasad zawartych w dyrektywach, rozkazach i wytycznych ministra obrony narodowej. Należy zaznaczyć, że zasady zawarte w dyrektywach, rozkazach i wytycznych ministra obrony narodowej wyznaczają kierunek realizacji treści regulaminów walki, a przez to zapewniają najbardziej racjonalne i efektywne poznanie określonego działu regulaminu.

W czasie studiowania znowelizowanych regulaminów walki należałoby uwzględnić:

— doświadczenia historyczne LWP i Armii Radzieckiej, zwłaszcza uzyskane w czasie drugiej wojny światowej;

— doświadczenia z ćwiczeń poligonowych w zakresie prowadzenia działań bojowych, organizacji zabezpieczenia działań bojowych i pracy partyjno-politycznej;

— aktualne koncepcje i poglądy potencjalnego nieprzyjaciela, jego organizację i uzbrojenie;

— warunki terenowe na zachodnim TDW.

Ważną funkcję we wprowadzaniu w życie treści regulaminów walki, instrukcji oraz zasad zawartych w dyrektywach, rozkazach i wytycznych ministra obrony narodowej będą spełniać kontrole prowadzone przez nadrzędne dowództwa (komendy, szefostwa) i sztaby.

ASG i WSOWZ współpracują ze sobą na zasadzie sprzężenia zwrotnego. Nasi absolwenci są przyjmowani na studia do akademii, a następnie — jako jej absolwenci zasilają naszą kadrę naukowo-dydaktyczną. Dlatego przedstawię kilka uwag z zakresu wdrażania do procesu szkolenia regulaminów walki.

Należy stwierdzić, że kadra dowódcza i naukowo-dydaktyczna naszej uczelni otrzymała w postaci regulaminów duży zasób wiedzy teoretycznej. Kadra cyklu TOiRW wykazuje duże zainteresowanie treścią znowelizowanych regulaminów walki. Sposób ich wprowadzania w życie zależy będzie od kadry, jej zaangażowania i znajomości tych regulaminów oraz umiejętności metodycznych. W bieżącym roku szkoleniowym położyliśmy duży nacisk na doskonalenie metodyczne kadry. Rozwijamy pracę nad osiągnięciem mistrzostwa dydaktycznego.

Z myślą o realizacji znowelizowanych regulaminów walki kontynuowane są prace nad modernizacją i rozbudową bazy gabinetowej i terenowej. Terenowa baza na poligonie przykoszarowym umożliwi nam szkolenie zarówno pojedynczego żołnierza, jak i kompanii.

W nauczaniu podchorążych skupiamy wysiłek na praktycznym ich przygotowaniu do dowodzenia pododdziałami na polu walki. Z doświadczeń szkoleniowych wynika, że najskuteczniejszymi metodami w nauczaniu taktyki są metoda problemowa i metoda inscenizacji. Umożliwiają one rozwijanie u podchorążych aktywności i odpowiedzialności za podejmowane decyzje. Przyjęto zasadę, aby decyzje o zasadniczych sytuacjach taktycznych były uzasadnione, co wiąże się z wymaganiami od podchorążych znajomości postanowień regulaminów i przepisów instrukcji rodzajów wojsk i służb.

Moje wystąpienie nie ma na celu ścisłego sformułowania zadań i sposobów stosowania znowelizowanych regulaminów walki oraz zasad zawartych w dyrektywach, rozkazach i wytycznych ministra obrony narodowej. Są to raczej rozważania nad sposobem i możliwościami ich wprowadzania w życie. Konsekwentna realizacja ustalonych sposobów stosowania nowych regulaminów walki będzie sprzyjać dalszemu umacnianiu zdolności bojowej Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Plk dr Stanisław OLEKSINSKI

NAUCZANIE SŁUCHACZY PROBLEMATYKI SŁUŻBY SZTABÓW NA PODSTAWIE REGULAMINÓW I INSTRUKCJI

Znaczące miejsce w procesie studiów w naszej uczelni zajmuje problematyka służby sztabów. Wynika to zarówno z roli i specyfiki akademii, jak i z ważności dowodzenia wojskami na współczesnym polu walki. Absolwent nasz powinien stanowić wzór oficera sztabu pułku (dywizji) posiadającego ugruntowaną wiedzę regulaminową i doskonałą znajomość obowiązujących instrukcji oraz wysokie umiejętności twórczego stosowania zasad regulaminowych w praktyce sztabowej.

Proces nauczania słuchaczy problematyki służby sztabów oparty jest na regulaminie służby sztabów w polu, a także na twórczym rozwijaniu tez i wytycznych zawartych w dyrektywach, rozkazach szkoleniowych i wystąpieniach ministra obrony narodowej na odprawach z kierowniczą kadrami oraz w wystąpieniach i zarządzeniach innych kierowniczych osób funkcyjnych naszego resortu.

Wymagania wynikające z prognozowanego pola walki, przewidywane działanie naszych sił zbrojnych w układzie koalicyjnym, a także uzyskiwane wnioski i doświadczenia z przeprowadzonych badań w wielu różnych ćwiczeniach nasuwają konieczność ciągłego doskonalenia regulaminowych zasad dowodzenia i pracy sztabów. Dobrym wyrazem tego jest dokonywana — zgodnie z rozkazem ministra obrony narodowej — nowelizacja regulaminów, w tym także regulaminu służby polowej sztabów oraz ukazanie się ostatnio wielu instrukcji, m. in. „Instrukcji o współdziałaniu wojsk lądowych z lotnictwem frontowym w Zjednoczonych Siłach Zbrojnych państw Układu Warszawskiego”, „Instrukcji o maskowaniu wojsk” i innych.

Materiały te rozwijają i wzbogacają treść obowiązującego nas w dalszym ciągu regulaminu służby sztabów w polu. W warunkach współczesnego pola walki przybywa bowiem coraz więcej problemów, które sztaby muszą rozwiązywać w stosunkowo krótkim czasie, np. uzgadnianie współdziałania ze śmigłowcami wsparcia ogniowego, przejmowanie dowodzenia związkami koalicyjnymi, zwalczanie systemów dowodzenia nieprzyjaciela, przeciwdziałanie jego rozpoznaniu itp.

Wymagania współczesnego pola walki wysunęły również potrzebę nowelizacji systemu dowodzenia wojskami lądowymi zawartego w dotychczasowym regulaminie.

W nauczaniu słuchaczy problematyki służby sztabów dążymy do stosowania takich metod i form, które zapewniają skuteczne opanowanie zasad obowiązującego regulaminu służby polowej sztabów i ustaleń zawartych w dyrektywach i rozkazach szkoleniowych, a także twórcze ich stosowanie w procesie dowodzenia podczas ćwiczeń.

Aby osiągnąć ten cel, przyjęto, że na pierwszym roku studiów, dla lepszego zrozumienia i opanowania przez słuchaczy podstawowej wiedzy teoretycznej dotyczącej roli, metodologii i treści pracy sztabu — głównie pułku — w działaniach bojowych, w ramach cyklu wprowadzającego i ćwiczenia informacyjno-pokazowego zapoznaje się słuchaczy w sposób systemowy z ogólnymi zasadami i wymaganiami dowodzenia wojskami oraz z szeroko pojętym systemem dowodzenia i jego poszczególnymi elementami, a głównie ze strukturą organów dowodzenia i metodami ich pracy, z technicznymi środkami dowodzenia i organizacją polowych punktów dowodzenia. Przykładem tego jest opracowanie przez Katedrę Służby Sztabów dwóch materiałów wprowadzających do przedmiotu dowodzenia i służby sztabów, a mianowicie „Postęp naukowo-techniczny w siłach zbrojnych” oraz „Dowodzenie wojskami w okresie wojny i pokoju”. Materiały te stanowią dla słuchaczy pomoc szkoleniową nie tylko w przyswojeniu przez nich podstawowej wiedzy teoretycznej, lecz także w zrozumieniu czynników determinujących rozwój teorii i praktyki dowodzenia wojskami.

Ponadto w ramach ćwiczenia informacyjno-pokazowego uwzględniono zajęcia grupowe z zastosowaniem metody systemowej nt.: „Organizacja systemu dowodzenia i łączności na szczeblu armii i jego wpływ na system dowodzenia w dywizjach i pułkach”. Metoda ta umożliwi słuchaczom lepsze zrozumienie tego problemu we wszystkich jego uwarunkowaniach, znacznie poszerza ich horyzont myślowy i ułatwia przyswojenie zasad regulaminowych dotyczących organizacji punktów dowodzenia.

Zgłębienie przez słuchaczy pierwszego roku studiów tej problematyki następuje z kolei poprzez zorganizowanie pokazu pracy sztabu na bazie I WDW połączonego z informacją nt. „Organizacja i wyposażenie sztabów oraz polowego systemu dowodzenia na szczeblach taktycznych”.

Również na pierwszym roku studiów zapoczątkowuje się na specjalnym zajęciu audytoryjnym nauczanie słuchaczy regulaminowych zasad pracy na mapie. Zajęcie to stanowi podstawę do samodzielnej pracy słuchaczy w zakresie opracowywania dokumentów graficznych w ciągu trzech lat studiów w ASG WP.

Poza tym uczy się także słuchaczy I kursu regulaminowego opracowywania podstawowych dokumentów bojowych szczebla pułku, a głównie opracowywania decyzji dowódcy pułku na mapie, rozkazu bojowego i planu rekonesansu.

Na drugim roku studiów słuchacze, poprzez wykłady, seminaria, pracę samodzielną i różnego rodzaju ćwiczenia, opanowują metodologię i treść pracy sztabu dywizji w toku działań bojowych, przy czym główny nacisk kładzie się na pracę sztabu w zakresie organizowania współdziałania i odtwierzania zdolności bojowej wojsk po uderzeniach przez nieprzyjaciela BMR.

Wreszcie na trzecim roku studiów zapoznaje się słuchaczy z metodologią i treścią pracy sztabu armii w zakresie przygotowania i prowa-

dzenia operacji, przy czym — zgodnie z wytycznymi ministra obrony narodowej — zwraca się uwagę głównie na organizację maskowania operacyjnego, współdziałanie, przejmowanie dowodzenia, zwłaszcza związkami koalicyjnymi i kierowanie wejściem do bitwy zgrupowania uderzeniowego.

Duże znaczenie w procesie dydaktycznym posiada doskonalenie umiejętności słuchaczy w zakresie twórczego stosowania wiedzy regulaminowej w praktycznej działalności sztabowej. W tej dziedzinie, w odróżnieniu od doskonalenia umiejętności słuchaczy w zakresie twórczego stosowania zasad taktyki i sztuki operacyjnej obowiązuje — naszym zdaniem — w większym stopniu zgodność postępowania w myśl zasad regulaminowych. Dotyczy to głównie zasad pracy na mapie i opracowywania dokumentów bojowych, precyzji i zwięzłości składanych meldunków, ścisłości i dokładności obliczeń i kalkulacji. W tym względzie nie może być mowy o jakichkolwiek odstępstwach od zasad regulaminowych. Obowiązuje tu konieczność znajomości i ścisłego przestrzegania nie tylko zasad regulaminowych i obowiązującej w ASG WP instrukcji pracy na mapie, która stanowi rozwinięcie tych zasad, ale również taktycznych znaków umownych i przyjętych skrótów, które stanowią uzupełnienie do regulaminu oraz swego rodzaju „alfabet” wojskowy. Bez doskonałej znajomości tego swoistego „alfabetu” nie sposób jest wyrażać prawidłowo na mapie treść informacji, opracowywać dokumenty bojowe, zwłaszcza graficzne, przekazywać za pomocą tych dokumentów zadania bojowe, porozumiewać się ze sztabami współdziałającymi, jednym słowem — nie sposób dowodzić wojskami.

Bardzo ważne znaczenie dla powiększenia efektów szkoleniowych słuchaczy ma stymulowanie ich aktywności w doskonaleniu umiejętności sztabowych w zakresie przestrzegania zasad regulaminowych podczas pracy na mapie i opracowywania dokumentów bojowych. Uważamy, że poza wystawianiem oceny oraz wydawaniem poleceń ponownego i poprawnego opracowania dokumentu czy narysowania na nowo sytuacji na mapie, celowo jest korzystać z innych form, jak np. organizowanie konkursów na najlepiej opracowaną decyzję dowódcy na mapie, urządzanie wystawy map słuchaczy w ramach kursu lub wydziału. Zapoczątkowane w tym kierunku prace dają pozytywne rezultaty. Chodzi o to, aby je upowszechnić, a zwycięzców konkursu odpowiednio wyróżniać.

Pragniemy podkreślić, że nieodzownym i bardzo ważnym warunkiem skutecznego przekazywania słuchaczom wiedzy regulaminowej i doskonalenia umiejętności jej stosowania jest konieczność jednolitej interpretacji obowiązujących regulaminów i instrukcji zarówno przez poszczególne katedry naszej uczelni, jak i przez wszystkie dowództwa rodzajów wojsk. W rzeczywistości sprawa ta wygląda różnie.

Oficerowie kadry i nasi słuchacze będąc na różnego rodzaju ćwiczeniach poza ASG WP stykają się z różnymi „szkołami sztabowymi”. Zjawisko to powodowane jest dowolną, a niekiedy wręcz niewłaściwą interpretacją zasad regulaminowych, obowiązujących instrukcji oraz wytycznych kierowniczych osób MON.

Tezę tę potwierdza fakt opracowywania przez różne dowództwa i instytucje wzorów dokumentów bojowych, meldunków itp. według własnej, niekiedy niezgodnej z regulaminem, metodologii pracy dowódcy

i sztabu oraz dążenie niektórych oficerów do wprowadzania ich w życie pod pretekstem „doskonalenia” dowodzenia.

Tak na przykład zadanie postawione przez ministra obrony narodowej, dotyczące systemowego ujęcia problemów i doskonalenia systemu ognia, niektórzy chcą rozwiązać poprzez obowiązkowe wprowadzenie dodatkowego dokumentu: „planu kierowania systemem ognia”. Do opracowania tego dokumentu w działaniach bojowych dywizji proponują wydzielić specjalną grupę oficerów z poszczególnych komórek na czele z zastępcą dowódcy dywizji ds. liniowych. Uważamy, że jest to pogląd sprzeczny z postanowieniami regulaminu i wymaganiami pola walki, ponieważ:

1) za całokształt planowania działań, w tym także systemu ognia, zgodnie z regulaminem odpowiada szef sztabu;

2) powierzenie zadania planowania systemu ognia dywizji zastępcy dowódcy ds. liniowych i wydzielenie do tego celu zespołu oficerów z różnych komórek sztabu, przy obecnym jego stanie etatowym, doprowadziłoby do dezorganizacji pracy sztabu i rozproszenia wysiłku (dwóch kierowników, dodatkowe zadanie, niemożliwe do zrealizowania ze względu na ograniczony czas);

3) treść zadań dotyczących systemu ognia można wyrazić w pełni w obecnie obowiązujących dokumentach (na mapie z decyzją dowódcy, w tabeli współdziałania, w planie użycia drt i artylerii, w planie OPL itp.);

4) dążenie do zwiększenia liczby opracowywanych dokumentów bojowych jest sprzeczne z duchem regulaminu, a w projekcie regulaminu służby sztabów w polu, z czym wszyscy zgadzają się, przyjmuje się jako zasadę, że w przypadku ograniczonej ilości czasu na przygotowanie działań bojowych na szczeblach taktycznych, większość zagadnień planistycznych przedstawia się na mapach roboczych poszczególnych kierowniczych osób funkcyjnych.

Takiemu zjawisku trzeba, naszym zdaniem, przeciwstawić się w sposób zdecydowany. Można to osiągnąć poprzez uznanie w naszych siłach zbrojnych jednolitej szkoły sztabowej, której zasady powinny być zawarte w nowo opracowanym regulaminie służby sztabów w polu, podręczniku „Dowodzenie wojskami”, jednolitych wzorach dokumentów bojowych, jednolitej instrukcji pracy na mapie oraz wyrażane jednolitymi znakami taktycznymi i skrótami.

Gen. bryg. Zbigniew KAMIŃSKI

REGULAMINY I INSTRUKCJE PODSTAWĄ NAUCZANIA SŁUCHACZY W ASG WP

Dzisiejsze sympozjum ma dla nas duże znaczenie, poświęcone jest bowiem omówieniu roli znowelizowanych regulaminów walki i służby sztabów w procesie studiów w ASG WP.

Reprezentuję pogląd, że dokumenty te oraz inne dokumenty dydaktyczne i instrukcje przedstawione na schemacie stanowią podstawę nauczania słuchaczy.

Stąd też jednolita terminologia, zasady dowodzenia wojskami oraz normy taktyczne zawarte w tych dokumentach powinny być stosowane w codziennej działalności dydaktycznej naszej uczelni.

Uważam, że w pracach kursowych, dyplomowych i naukowych sformułowania zawarte w omawianych dokumentach powinny mieć swoje odbicie w odpowiednio ujętych aneksach. Widzę także potrzebę uaktualniania naszych podręczników, skryptów i innych materiałów szkoleniowych, bowiem po drugiej edycji projektu tych regulaminów nie należy już oczekiwać zasadniczych zmian.

Umiejętność interpretacji zasad regulaminowych w procesie studiów powinna mieć swoje szerokie i wszechstronne odbicie w czasie zajęć, a zwłaszcza w tworzonej przez nas bazie gabinetowej w tzw. „banku informacji”. Jest ku temu sprzyjająca okazja, opracowujemy bowiem pakiety dydaktyczne szczebla pułku, dywizji i armii w podstawowych rodzajach walki. Pakiety te zawierać będą analizę zadania, dane do decyzji dowódcy, rozkazy, zarządzenia, plany organizacji i plany zabezpieczenia oraz meldunki (sprawozdania) od pułku do armii włącznie.

Zwłaszcza regulamin służby sztabów w polu stanowić będzie kanwę do opracowania wzorów podstawowych dokumentów w pakietach dydaktycznych.

Aby uzyskać lepsze efekty w nauczaniu słuchaczy twórczego stosowania zasad teoretycznych w praktyce dowódczo-sztabowej, Katedra Taktyki Tyłów tworzy nową bazę gabinetową i naukowo-dydaktyczną. W bazie gabinetowej w tzw. „banku informacji” pokażemy słuchaczom niezbędną ilość pomocy naukowych dotyczących:

— danych taktyczno-technicznych z problematyki ogólnokwatermistrzowskiej, medycznej, komunikacyjnej i technicznej;

— rozwiązań organizacji i zabezpieczenia tyłowego pułku, dywizji i armii w różnych rodzajach walki.

Przygotowaliśmy już do druku „Vademecum oficera służb tyłowych”, podręcznik — „Tyły taktyczne” oraz szereg innych wydawnictw o charakterze pomocniczym.

Taki kierunek działania katedry umożliwi słuchaczom opanowanie na pierwszym roku obowiązującej wiedzy podstawowej, a na drugim i trzecim roku — doskonalenie warsztatu dowódczo-sztabowego oraz działalności oficera tyłów.

Płk mgr inż. Kazimierz PATKOWSKI

GŁÓWNE PROBLEMY NAUCZANIA SŁUCHACZY KURSÓW WOJSK ŁĄCZNOŚCI WIEDZY REGULAMINOWEJ

Chciałbym nawiązać do przedstawionej w referacie wprowadzającym płk. GAJDY kontrowersji, występującej w procesie dydaktycznym, tj. do problemu godzenia zasad regulaminowych ze zmianami, jakie stopniowo zachodzą w całokształcie wiedzy wojskowej.

Dezaktualizowanie się określonych treści regulaminów, instrukcji, normatywów i przepisów jest procesem ciągłym. Odpowiada ono prawom dialektyki, zwłaszcza prawu negacji. Stara jakość jest wypierana przez nową jakość powstałą w wyniku rozwoju. Jednocześnie nowa powstaje ze starego, jakby w jego łonie i zawsze w nowych jakościach zachowane są elementy starego. Tak więc potrzeba rozwijania wiedzy wojskowej zawartej w określonych dokumentach nie jest zjawiskiem jednorazowym lub szczególnym, a będzie występować stale w sposób ciągły.

Wojska łączności stanowią rodzaj wojsk, w których taktyczno-techniczne możliwości środków łączności determinują w zasadniczym stopniu sposoby organizacji łączności. Po zakończeniu działań wojennych wojska łączności dysponowały środkami i urządzeniami łączności umożliwiającymi organizację autonomicznych systemów łączności, tj. takich, w których poszczególne środki łączności wykorzystywano selektywnie, bez wzajemnego ich sprzęgania, czyli w sposób autonomiczny. W latach sześćdziesiątych powszechnie wdrożono do wojsk kompleksowe systemy łączności, których zasadniczą cechą była możliwość sprzęgania różnorodnych środków łączności w jednolity system, umożliwiający kompleksowe wykorzystanie techniki oraz kompleksowe świadczenie usług łączności osobom funkcyjnym dowództw i sztabów. Wymienione modyfikacje spowodowały zasadnicze zmiany w sposobach organizowania łączności.

Większość obowiązujących obecnie instrukcji i przepisów łączności pochodzi z okresu wprowadzania w życie kompleksowych systemów łączności, to jest z lat 1960—65. W toku ich wykorzystywania wprowadzano szereg udoskonaleń organizacyjno-technicznych. Ponadto stale zwiększały się wymagania stawiane wojskom łączności oraz ich zadania. W związku z powyższym wiele ustaleń zawartych w normatywnych dokumentach łączności jest zdezaktualizowane lub wymaga nowej interpretacji. Do zagadnień wymagających nowego ujęcia w procesie dydaktycznym można zaliczyć między innymi:

- organizację łączności w nowej strukturze punktów dowodzenia;
- stosowanie osiowo-rokadowej łączności radioliniowej i przewodowej na szczeblach operacyjnych;
- ochronę systemów łączności przed rozpoznaniem i zakłóceniami radioelektronicznymi;
- bezpieczeństwo łączności i przekazywanych wiadomości;
- nowe sposoby rozwijania węzłów łączności obejmujące osiąganie przez łączność gotowości w pierwszej kolejności przez część awangardową i mobilną węzła łączności, a w drugiej — przez część zasadniczą.

Zmiany zachodzące w taktyce wojsk łączności są określane w dyrektywach i rozkazach szkoleniowych ministra obrony narodowej oraz wytycznych szefa Wojsk Łączności MON precyzowanych na naszych odprawach lub w zarządzeniach szkoleniowych.

Katedra TWŁ w swojej działalności dydaktycznej:

- stara się, aby słuchacze opanowali wiedzę taktyczno-specjalną obejmującą również technikum, bez spłyceń i uproszczeń, odpowiadającą aktualnym wymaganiom i praktyce stosowanej w wojskach łączności;

- zgodnie z zadaniami określonymi na konferencji szkoleniowo-metodycznej ASG WP we wrześniu 1978 r. przyjmuje za podstawę szkolenia obowiązujące dokumenty dyrektywne, regulaminy, instrukcje oraz wytyczne wewnątrzakademickie i szefa Wojsk Łączności, a ponadto uogólnienia wynikające z sympozjów naukowych i wnioski z doświadczeń wojsk uzyskiwanych w toku ćwiczeń;

- opiera szkolenie z TWŁ na pomocach szkoleniowych, które są aktualizowane i dostosowywane do obowiązujących zaleceń.

Uwzględniając, że słuchacze uzyskują w akademii wiedzę, która powinna stanowić podstawę do ich działalności w wojskach na okres 10—15 lat, zapoznajemy ich z perspektywicznymi systemami łączności, tak zwanymi „zintegrowanymi”, w ramach programowych zajęć i przygotowania prac dyplomowych, a ponadto w ramach Koła Naukowego Słuchaczy.

Katedra dąży do przyswojenia takiej wiedzy przez słuchaczy, która pozwalałaby im rozumieć dialektykę rozwoju środków i systemów łączności oraz sposobów organizowania łączności. Ta właściwość szkolenia ma na celu dogłębne poznanie przez słuchaczy poszczególnych zagadnień, ukazanie im sposobów ich rozstrzygnięcia w przeszłości (na bazie doświadczeń z II wojny światowej) według obowiązujących zasad oraz możliwości rozwiązywania problemów łącznościowych w przyszłości.

Płk dypl. Waldemar FIJAŁKOWSKI

DOBÓR TEMATYKI SZKOLENIOWEJ
Z ZAKRESU SŁUŻBY SZTABÓW
W CELU LEPSZEGO PRZYGOTOWANIA SŁUCHACZY
DO WYKONYWANIA FUNKCJI SZTABOWYCH

Mając na uwadze jak najlepsze przygotowanie absolwentów, konieczne jest aktualizowanie i korygowanie programów nauczania, w tym doboru tematyki szkoleniowej zawartej w „Regulaminie służby sztabów”. Dobór dla słuchaczy tematyki szkoleniowej dotyczącej służby sztabów nie jest sprawą łatwą i prostą, ponieważ zmieniające się warunki pracy i służby oraz odmiennosc i różnorodność ćwiczeń sztabowych, treningów, gier wojennych itp. nie zawsze dają się ująć w określone ramy i jednolity program dostosowany do każdej sytuacji operacyjno-taktycznej.

Słuchacz zdobywa w uczelni wiedzę finalną w postaci definicji, zasad, faktów, schematów działania itp. Prowadzi to często do biernego reprodukcji w jednostce przyswojonych wiadomości oraz naśladowania i kopiowania. Mamy więc tutaj do czynienia niejednokrotnie z aktem wyłącznie odtwórczym, pewnym schematem nie zawsze właściwie dostosowanym do zaistniałej sytuacji. Chodzi o to, ażeby dobór tematyki szkoleniowej z zakresu służby sztabów był oparty na nowoczesnej koncepcji szkolenia sztabów i wojsk w praktycznym szkoleniu ZT i oddziałów w okręgu wojskowym.

Dobór tematyki szkoleniowej z zakresu służby sztabów, naszym zdaniem, powinien uwzględniać między innymi:

- planowanie zadań, opracowanie dokumentacji bojowej szczebla ZT i oddziału;
- znajomość treści i formy opracowania planów zabezpieczenia działań bojowych i współdziałania szczebla taktycznego i operacyjnego;
- znajomość treści i formy dokumentów dowodzenia, łączności i dokumentów sprawozdawczych oraz umiejętność opracowania tych dokumentów (map) na różnych szczeblach dowodzenia (przede wszystkim na taktycznych szczeblach dowodzenia);
- miejsce, rolę i zadania sztabu niższego szczebla organizacyjnego wykonującego określone zadania w ramach wyższego szczebla.

Szczególną uwagę w dobieraniu tematyki szkoleniowej z zakresu służby sztabów w celu lepszego przygotowania słuchaczy do wykonywania funkcji sztabowych należy zwracać na problematykę operatywnego, po-

partego głębokimi kalkulacjami, przedstawiania wniosków i propozycji dotyczących podejmowania decyzji, ze szczególnym uwzględnieniem umiejętności przeprowadzania studium terenu na interesujących kierunkach operacyjnych (zachodniego TDW).

Trzeba również dążyć do eliminowania z pracy sztabów niedociągnięć i mankamentów. Dobór konkretnych tematów i zagadnień w określonych sztabach i na różnych szczeblach dowodzenia będzie zróżnicowany. Stąd trudno jest określić i ustalić precyzyjnie program i tematykę, które można by było dopasować do wszystkich szczebli dowodzenia.

Z dotychczasowych doświadczeń zebranych w toku szkolenia sztabów i wojsk wylaniają się sukcesywnie pewne zagadnienia, które należałoby wziąć pod uwagę podczas opracowywania nowego „Regulaminu służby sztabów w polu”. Do zagadnień tych należą:

1) Opracowanie koncepcji działania sztabu opartej na prognozowaniu (ocenie) i poszukiwaniu optymalnej metody wypracowania decyzji.

2) Analiza sytuacji (ocena położenia) oraz koordynacja decyzji i planów zabezpieczenia działań bojowych w aspekcie jak największego stopnia trafności propozycji, aby były one z zasady akceptowane, rzadko modyfikowane i nigdy nie odrzucane.

3) Terminowość oddziaływania sztabów, podział cyklu dowodzenia, szczególnie opracowywanie harmonogramów i norm czasowych.

4) Wykorzystanie technicznych środków i urządzeń w celu usprawnienia metod kierowania pracą sztabów.

5) Odporność sztabów na oddziaływanie przeciwnika; obrona i ochrona, rozśrodkowanie, manewrowość i zdolność do kierowania działaniami w ruchu.

6) Racjonalne wydatkowanie energii zespołu sztabowego i troski o jej długotrwałe zachowanie.

7) Sposoby zakłóceń przez przeciwnika pracy środków łączności.

8) Realizowanie przedsięwzięć polegających na stałym utrzymywaniu wszystkich komórek sztabu w gotowości do sprawnego działania, zapewnienia żywotności i zdolności do reagowania na zachodzące zmiany i nowe potrzeby.

Sztaby wszystkich szczebli muszą w trudnej z reguły działalności planistyczno-koordynującej stosować nowatorskie osiągnięcia i opierać swą działalność na naukowych podstawach organizacji i zarządzania, a drogą do tego jest jak najlepsze przygotowanie słuchaczy w procesie studiów do wykonywania funkcji sztabowych.

Pik doc. dr Kazimierz NAWROCKI

NAUCZANIE TAKTYKI WOJSK CHEMICZNYCH NA PODSTAWIE REGULAMINÓW I INSTRUKCJI

W działalności dydaktyczno-szkoleniowej i praktycznej napotykaliliśmy szereg trudności wynikających z różnych ustaleń normatywnych, a najczęściej z doraźnie wprowadzanych zmian norm, pojęć, definicji i ustaleń. Szczególnie mocno odczuwała to KTWChem, gdyż jej działalność planistyczna i prognostyczna opiera się wyłącznie na ustaleniach normatywnych. Najwięcej trudności w tym względzie wynika z nie w pełni respektowanego zarządzenia ministra obrony narodowej z marca 1974 r. dotyczącego ustaleń w zakresie odpowiedzialności i kompetencji w przedmiocie OPBMR, oceny skutków uderzeń BMR, oceny sytuacji pożarowej na polu walki i innych. Wprowadzenie do znowelizowanego regulaminu walki jednoznacznej definicji „zabezpieczenia chemicznego” jako formy bojowego zabezpieczenia działań bojowych wraz ze wszystkimi wynikającymi stąd konsekwencjami poważnie zmniejszyła margines możliwych sprzeczności wynikających z ustaleń zawartych w różnych dokumentach normatywnych co do celu, zadań, treści i charakteru tego zabezpieczenia. Pozwala ponadto wyeliminować dowolność interpretacji i osobistych, często nadmiernie eksponowanych poglądów.

Wszystkie problemy związane z wprowadzaniem dokumentów sformalizowanych do praktycznej działalności wojsk chemicznych opieramy na ustaleniach znowelizowanego regulaminu walki. Równocześnie uważamy, że dokumenty dotyczące np. oceny skutków uderzeń BMR w formie określonych zestawień, a więc dokumenty wykorzystywane i opracowywane przez sztab i jego komórki organizacyjne, ściśle korespondujące z ustaleniami regulaminu walki, są w naszych instrukcjach specjalistycznych jako wzory zaakceptowane i wprowadzone przez Inspektorat Szkolenia Bojowego i dlatego nie widzimy potrzeby tworzenia dowolnych, nowych wzorów wg doraźnych wymagań lub ustaleń poszczególnych osób funkcyjnych.

Regulamin walki jest i będzie dokumentem podstawowym w całości kształcie działań taktycznych, jego treść należy niezwłocznie wprowadzić do procesu dydaktycznego jako podstawę wszelkich rozważań natury taktycznej i działalności dowódczo-sztabowej. Zdaniem katedry, należy jednak pamiętać, że regulaminowe ustalenia i normy nie mogą być czynnikiem hamującym twórcze inwencje dowódców i sztabów. Wymaga

to uwzględnienia szczególnych sytuacji lub warunków działań, w których może być dopuszczalne wychodzenie poza te regulaminowe ustalenia. Uważamy jednak, że mogą to być przypadki szczególne, poprzedzone pogłębioną analizą z pełnym uzasadnieniem takich działań podczas nauczania słuchaczy, np. jako jeden z fragmentów ćwiczenia szkieletowego.

Znowelizowane regulaminy walki porządkują wiele kontrowersyjnych problemów. Zawarte w nich pojęcia i definicje są prawie jednoznaczne, dlatego w odczuciu katedry nie powinno się interpretować tych zasad, ustaleń, pojęć i definicji.

Katedra stoi na stanowisku, że w doborze tematyki szkoleniowej z zakresu służby sztabów należy uwzględnić potrzebę ustalenia zakresu informacji ogólnowojskowych na mapach specjalistów. Na tym odcinku istnieje duża dowolność i zbyt często zmieniają się poglądy i wymagania. Np. nam jako specjalistom wojsk chemicznych zabroniono nanosić na robocze i planistyczne dokumenty bojowe wszelkie informacje decyzyjne o charakterze ogólnowojskowym. Ostatnio stawia się nam odwrotne wymagania. Dlatego katedra uważa, że zgodnie z postanowieniami nowych regulaminów problem ten należy ostatecznie uregulować poprzez generalne, jednolite ustalenia zakresu informacji ogólnowojskowych na mapie wszystkich specjalistów.

Ponadto katedra widzi potrzebę uwzględnienia w doborze tematyki szkoleniowej z zakresu służby sztabów jednolitych ustaleń obrazujących na dokumentach bojowych, w zależności od szczebla organizacyjnego i skali mapy, skutki użycia BMR. Obowiązujące zasady w tym względzie, korespondujące z treścią ustaleń znowelizowanych regulaminów, zawarte są w wydawnictwach SWChem MON, a w szczególności w nowo wprowadzonej „Metodyce prognozowania i oceny strat wojsk w rejonach uderzeń jądrowych”, cz. I, II oraz wydawnictwie „System wykrywania skażeń w wojskach operacyjnych”.

Doceniając potrzebę upowszechnienia treści znowelizowanych regulaminów walki, katedra — urządzając gabinet-salę wykładową — uwzględniła ich szeroką popularyzację oraz twórcze zastosowanie zasad teoretycznych w praktycznej działalności dowódczo-sztabowej wojsk chemicznych. Wszystkie opracowywane materiały szkoleniowe zawierają treść tych regulaminów.

Plk doc. dr Ryszard GAJDA

WNIOSKI, KTÓRE NALEŻY UWZGLĘDNIĆ W NAUCZANIU I EGZEKWOWANIU REGULAMINÓW WALKI I SŁUŻBY SZTABÓW W POLU W PROCESIE STUDIÓW W ASG WP

Referat problemowy, komunikaty naukowe i dyskusja pozwalają określić konkretne wnioski oraz ukierunkować dalszą działalność w zakresie nauczania i egzekwowania regulaminów taktycznych.

1. Sympozjum naukowe umożliwiło utwierdzenie kadry naukowo-dydaktycznej oraz słuchaczy w przekonaniu o konieczności traktowania dokumentów dyrektywnych, regulaminów taktycznych i instrukcji jako podstawowego źródła wiedzy akademickiej.

2. Prowadzona od kilku lat, mająca zakończyć się w 1980 r., szeroko zakrojona w siłach zbrojnych praca nad nowymi regulaminami taktycznymi zobowiązuje naszą akademię do aktywnego udziału w merytorycznym opracowaniu wspomnianych dokumentów.

Zespoły pracujące nad nowymi regulaminami taktycznymi powinny w najbliższych latach opracować metodologię dotyczącą całokształtu przedsięwzięć związanych z wydawaniem regulaminów.

Drugim istotnym zadaniem realizowanym przez wspomniane zespoły jest okresowe opracowywanie aneksów do regulaminów taktycznych w celu zachowania ich aktualności.

3. Istnieje pilna potrzeba opracowania kompletu podręczników lub skryptów uwzględniających wszystkie przedmioty taktyczno-operacyjne nauczane w akademii w celu udostępnienia słuchaczom szerokiego materiału rozwijającego i interpretującego zasady regulaminowe.

4. Niezbędne jest wzbogacenie programów i treści nauczania oraz egzekwowanie opanowanej wiedzy na podstawie gruntownej znajomości regulaminów taktycznych na wszystkich kursach (latach studiów).

5. Należy skorygować zaobserwowane tendencje części kadry naukowo-dydaktycznej, a nade wszystko słuchaczy — do zatracania właściwych proporcji między stosowaniem zasad regulaminowych a dowolnością i fantazją w rozwiązywaniu problemów taktyczno-operacyjnych.

6. Studia na pierwszym roku powinny być oparte przede wszystkim na ścisłym stosowaniu wymagań regulaminów taktycznych i instrukcji. Tylko w niektórych ćwiczeniach doskonalących lub specjalistycznych należałoby w przyjmowanych rozwiązaniach i decyzjach pozwalać na pewne odchylenia od norm i większą swobodę w interpretacji założeń regulami-

nowych, jednak słuchacze powinni być w pełni świadomi, że dokonane odstępstwa wynikają z konkretnej sytuacji bojowej.

7. Istnieje potrzeba ścisłej współpracy między wszystkimi katedrami w rozwijaniu poszczególnych paragrafów regulaminów i interpretacji ich treści. Dotyczy to szczególnie KTO, KSO i KSSI.

8. Gabinety katedralne powinny być skarbnicą wiedzy regulaminowej popartej wzorowymi dokumentami bojowymi.

9. Kadra naukowo-dydaktyczna akademii powinna posiadać gruntowną znajomość dokumentów dyrektywnych, regulaminów i instrukcji specjalistycznych.

10. Etapowość nauczania wiedzy (zasad) regulaminowej należy przyjmować wg następujących ustaleń:

— pierwszy etap nauczania — teoretyczne opanowanie zasad i treści materiałów źródłowych z wyodrębnieniem samodzielnego i kierowanego studiowania;

— drugi etap — praktyczne stosowanie zasad oraz założeń dokumentów dyrektywnych i regulaminowych podczas zajęć i ćwiczeń.

11. Zasadniczymi metodami nauczania i stosowania zasad regulaminowych są:

- wykłady;
- seminaria;
- kierowana nauka własna;
- dyskusje i prelekcje;
- ćwiczenia.

12. Egzekwowanie opanowanej wiedzy zawartej w regulaminach i instrukcjach należy realizować poprzez:

- pytania kontrolne;
- sprawdziany teoretyczne;
- ćwiczenia kontrolne na mapach;
- kolokwia;
- ćwiczenia szkieletowe;
- egzaminy roczne i dyplomowe.

13. Należy widzieć ścisłą zależność i sprzężenie zwrotne pomiędzy wiedzą normatywną a taktyką, sztuką operacyjną i taktyką rodzajów wojsk (przedmiotów specjalnych), ponieważ ich łączenie prowadzi do optymalnych ocen, wniosków i decyzji.

14. W związku z dezaktualizacją materiałów źródłowych istnieje konieczność wydawania aneksów do poszczególnych regulaminów taktycznych i podręczników oraz na każdy rok akademicki — aktualnych norm taktyczno-operacyjnych, będących podstawą szkolenia w uczelni.

15. Należy wytworzyć atmosferę zrozumienia i potrzeby ciągłego korzystania z materiałów źródłowych przez słuchaczy i naszych absolwentów w jednostkach, a także przez kadre naukowo-dydaktyczną.

Wydrukowano w 250 egz.

Egz. nr 1—200 Kanc. Tajna

Egz. nr 201—250 Bibl. Nauk. OZS

Druk. ASG WP nr pf 2059/ww, zam. 124 z dn. 18.08.1979 r.

